

Forudbestående lidelser i forbindelse med fysiske arbejdsskadesager

Fra anerkendelse til udmåling

Kandidatspeciale
Juridisk institut
Aalborg Universitet
2024

Frederikke Vinther Jensen

Titelblad

Uddannelse: Jura, Aalborg Universitet

Type: Kandidatspeciale

Fag: Erstatningsret

Dansk titel: Forudbestående lidelser i forbindelse med fysiske arbejdsskadesager: Fra anerkendelse til udmåling

Engelsk titel: Pre-existing conditions in work injury cases:
From recognition to assessment

Skrevet af: Frederikke Vinther Jensen,
studienummer 20183164

Vejleder: Marie Jull Sørensen

Afleveringsdato: 24. Jan. 2025

Abstract

This thesis examines the challenges associated with the recognition and assessment of work-related injuries involving pre-existing conditions. The study focuses on identifying key elements that influence both recognition and compensation within the framework of the Danish Workers' Compensation Act, with the aim of developing a systematic model to address these complexities.

Using a legal-dogmatic method, the thesis explores relevant legal sources, including the Workers' Compensation Act, its preparatory works, case law, and administrative practices. Particular emphasis is placed on the interplay between legal and medical considerations in determining causation and the scope of compensation. The study also includes analyses of key rulings from Danish courts and principles derived from the practices of the National Social Appeals Board and other administrative bodies.

The findings reveal that recognition and assessment are two distinct processes based on different causation considerations. The significance of pre-existing conditions is relevant to both recognition and assessment. Recognition requires establishing a connection between the injury and the workplace incident, while assessment focuses on determining the extent of the injury and its consequences for the claimant. The study highlights the crucial role of medical evaluations in both processes and identifies the need for clear definitions of pre-existing conditions to ensure consistent application of the law.

The proposed model outlines key elements for recognition and assessment, including precise definitions of pre-existing conditions and their medical implications. This involves a systematic causation analysis that clearly distinguishes work-related injuries from pre-existing conditions. Additionally, it includes guidelines for evaluating how pre-existing conditions influence the determination of compensation. Finally, transparent criteria must be established to differentiate between direct and indirect consequences of injuries.

The thesis concludes that a standardized approach to these elements can enhance predictability and fairness in handling cases involving pre-existing conditions. It also emphasizes that continued collaboration between legal and medical professionals is

necessary to address ambiguities and ensure that the Workers' Compensation Act fulfills its purpose of providing adequate compensation and supporting injured workers' reintegration into the labor market.

This study contributes to the ongoing development of workers' compensation law by providing a structured framework for managing the recognition and assessment of pre-existing conditions. The findings may serve as a foundation for practical guidelines for practitioners in handling cases involving pre-existing conditions.

Indholdsfortegnelse

1) SPECIALET.....	7
INDLEDNING.....	7
PROBLEMFORMULERING.....	8
<i>Specialets opbygning</i>	9
<i>Metode</i>	9
Retsdogmatisk metode.....	9
Retskilderne.....	9
Loven og dens forarbejder.....	10
Retspraksis.....	11
Arbejdsmarkedserhvervssikring samt Ankestyrelsen.....	12
Retslitteratur.....	13
<i>Afgrænsning</i>	13
Arbejdsskader.....	14
Personskader.....	14
Retspraksis.....	14
2) GENERELT OG HISTORISK UDVIKLING.....	16
GENERELT OM ARBEJDSSKADER.....	16
Ansvarsgrundlag.....	16
Personkredsen.....	16
Årsagssammenhæng.....	17
Arbejdsskadesikringslovens formål.....	17
Begrebsafklaring af forudbestående lidelser.....	18
ARBEJDSSKADESIKRINGSLOVEN I ET HISTORISK PERSPEKTIV.....	21
3) ANERKENDELSE.....	24
FORUDBESTÅENDE LIDELSER OG ANERKENDELSE.....	24
Arbejdsskadebegrebet i et historisk perspektiv.....	25
Ulykkesbegrebets udvikling.....	28
ANERKENDELSESPØRGSMÅLET I RETSPRAKSIS OG FORUDBESTÅENDE LIDELSER.....	35
Krav til anerkendelse af en arbejdsskade.....	35
Personskade.....	36
Pludselig skade, eller inden for 5 dage.....	38
Årsagssammenhæng og sammenhæng med anerkendelse.....	39
Egnethed.....	41
Mere om sårbarhedsprincippet.....	45
Bevisreglerne.....	46
KONKLUSION FOR ANERKENDELSE.....	47
4) UDMÅLING.....	50
UDMÅLING AF ERSTATNING VED FORUDBESTÅENDE LIDELSER.....	50
Ydelser efter arbejdsskadesikringsloven.....	50
Om erstatning for tab af erhvervsevne.....	51
Om godtgørelse for varigt mén.....	53
Tabsbegrænsningspligten.....	54
ARBEJDSSKADESIKRINGSLOVENS § 12.....	56
Årsagssammenhæng og sammenhæng med udmåling.....	58
Nedsættelsesreglens historiske udvikling, jf. § 12, stk. 1.....	59
Formodningsreglens historiske udvikling, jf. § 12 stk. 2.....	61
RETSPRAKSIS EFTER ARBEJDSSKADESIKRINGSLOVENS § 12.....	64

Ledende dom for området U1998.1627H	65
Forudbestående lidelser og disponerende faktorer	67
Forudbestående lidelser kan over tid medføre skade i sig selv	70
Fradrag ved forudbestående lidelser forudsætter effekt før arbejdsskaden	73
Tvivl om årsagssammenhæng	75
KONKLUSION FOR UDMÅLING	76
5) KONKLUSION	79
LITTERATURLISTE	82
BILAG 1: ANTAL ARBEJDSKADER I ÅRENE 2017-2023	85
Antal anslag.....	86

1) Specialet

Indledning

I Danmark er der en forventning til, at vi alle er i berøring med arbejdsmarkedet, og beskæftigelsen er i tiden på et historisk højt niveau¹. Når vi indtræder på arbejdsmarkedet, bliver vi ofte ansat og mødt præcis som vi er, uanset om vi forinden har haft en forudbestående lidelse. Men hvad sker der, når man bliver udsat for en arbejdsskade, som påvirker ens erhvervsevne og, man allerede forinden denne arbejdsskade var ramt en forudbestående lidelse. Med afsæt i dette har nærværende speciale taget udgangspunkt i at belyse spørgsmålet om anerkendelse og udmåling af arbejdsskade i forbindelse med en forudbestående lidelse.

Når man bliver udsat for en arbejdsulykke, stor som lille, skal denne anmeldes til Arbejdsmarkedets Erhvervssikring (AES), som herefter i første omgang tager stilling til om skaden kan anerkendes som en arbejdsulykke, eller om det i virkeligheden er den forudbestående lidelse, der er årsag til de aktuelle gener. Bliver skaden anerkendt, skal AES afgøre om forudsætningerne for erstatning og godtgørelse er opfyldt, og om der skal ske fradrag af den forudbestående lidelse.

Systemet er opbygget således, at i medfør af arbejdsskadesikringslovens § 40, skal afgørelse om arbejdsulykker i første omgang afgøres af AES. Opnås der ikke enighed herom, f.eks. hvis skadelidte eller arbejdsgivers forsikringsselskab er uenig i afgørelsen, kan begge parter klage over afgørelsen, hvorefter klagen kan indbringes for Ankestyrelsen, jf. Arbejdsskadesikringslovens § 44. Er en af parterne fortsat ikke enig i denne afgørelse, kan denne indbringe sagen for domstolene.

Der ses en lang række domme om forudbestående lidelser, nærværende speciale har brugt Karnov, som domsportal, hvoraf det kun er domme afsagt for landsretten eller Højesteret, som fremgår i søgningen. Mængden af disse domme synes store, men virkeligheden er, at der er endnu flere afgørelser, som bliver afgjort ved enten AES,

¹ Beskæftigede (RAS) - Danmarks Statistik, 17. okt. 2024, kl. 11:07

Ankestyrelsen eller Byretten. Mængden af domme vidner om, at når det gælder arbejdsulykker, hvor der har været en forudbestående lidelse, kan det være et svært område at belyse, og det kan synes vilkårligt, hvad den enkelte instans kommer frem til. Endvidere siger den store mængde af afgørelser på området noget om, at det er svært at give ét enkelt svar på, hvordan man skal nå frem til, om der kan ske anerkendelse og udmåling for ulykker med en forudbestående lidelse.

Inspireret af overstående vil nærværende speciale belyse, de udfordringer domstolen står overfor, i forbindelse med anerkendelse og udmåling af fysiske arbejdsskader, hvor der har været en forudbestående lidelse.

Anerkendelse og udmåling af fysiske arbejdsskader, hvor der har været en forudbestående lidelse, er to forskellige discipliner. Det er sandsynligt at skadelidte får en afgørelse på, at der kan ske anerkendelse af arbejdsulykken, men dette medfører ikke nødvendigvis, at skadelidte også har krav på erstatning eller godtgørelse. Der skal således sondres mellem kausalitet mellem hændelsen og personskaden, som sker i forbindelse med spørgsmålet om anerkendelse, og kausalitet mellem personskaden og tabet, hvilket vil ske i forbindelse med udmålingen. Det er derfor væsentligt at sondre mellem betydningen af anerkendelse og udmåling af arbejdsulykker, hvor der har været en forudbestående lidelse.

PROBLEMFORMULERING

Hvilke elementer tillægges vægt i forbindelse med anerkendelse og udmåling af arbejdsskader i forbindelse med en forudbestående lidelse.

Nærværende speciale har til formål at identificere, hvorvidt der kan udledes en model for hvilke elementer, der skal inddrages ved anerkendelse og udmåling af forudbestående lidelser i forbindelse med en fysisk arbejdsskade.

Specialets opbygning

Specialet er opdelt i 4 overordnede kapitler, kapitel 1 omhandler specialet herunder problemformuleringen. Kapitel 2 er en generel forståelse af arbejdsskader og forudbestående lidelser. Derefter følger kapitel 3 om anerkendelse som berører arbejdsskadesikringslovens §§ 5 og 6, og bestemmelsernes udvikling vil blive belyst i et historiske perspektiv. Herefter følger kapitel 4, som belyser spørgsmålet om udmåling, hvilket også indeholder et historisk perspektiv. Specialet afrundes med en konklusion og tilhørende model.

Metode

Retsdogmatisk metode

Formålet med dette speciale er at undersøge, hvilke elementer der tillægges vægt, når der skal ske fradrag af forudbestående lidelser ved en arbejdsskade. Hertil vil den retsdogmatiske metode blive anvendt. Den retsdogmatiske metode, vil efter sit formål, blive anvendt til at beskrive, fortolke og systematisere gældende ret i forbindelse med besvarelsen af problemformuleringen.² Metoden sigter således ikke mod at løse konkrete problemstillinger, men fokuserer på at fortolke og strukturere de relevante kilder inden for området for forudbestående lidelser. Dette er med en forventning om, at der kan stilles en model, der kan anvendes til at vurdere, hvilke elementer der lægges vægt på, når der skal foretages en bedømmelse af, om der skal ske fradrag af en forudbestående lidelse i forbindelse med en arbejdsskade.

Retskilderne

Ud fra en traditionel opfattelse definerer retskildebegrebet fire forskellige retskildegrupper: loven, retspraksis, sædvane og forholdets natur.³ For at finde frem til gældende ret inden for anerkendelse og udmåling af fysiske arbejdsskader i forbindelse med en forudbestående lidelse, er det nødvendigt at anvende de relevante retskilder

² Evald, Jens, Juridisk teori, metode og videnskab s. 203 ff., + Munk-Hansen, Carsten, Den juridiske løsning s. 91

³ Munk-Hansen, Carsten, Retsvidenskabsteori s. 331

for området. Specialet vil som udgangspunkt tage afsæt i arbejdsskadesikringsloven samt relevant retspraksis, da det vurderes at være de primære retskilder for at kunne besvare nærværende problemformulering.

Loven og dens forarbejder.

Arbejdsskadesikringsloven regulerer spørgsmålet om anerkendelse og udmåling af arbejdsskader. Anerkendelse reguleres af lovens §§ 5 og 6, mens spørgsmålet om fradrag for forudbestående lidelser reguleres af § 12. De relevante bestemmelser vil blive belyst i et historisk perspektiv, for at få en bred forståelse af udviklingen inden for anerkendelse og udmåling af arbejdsskader med en forudbestående lidelse. Det bemærkes dog, at begrebet forudbestående lidelser, og herunder hvilke elementer der tillægges vægt, ikke direkte er reguleret af loven, hvorfor der i specialet vil blive lavet en væsentlig lovfortolkning.

Når der skal ske lovfortolkning, er det nærliggende at nævne en række relevante fortolkningsprincipper, som i projektet vil blive anvendt til fortolkning af loven. Herunder vil der blive brugt ordlydsfortolkning, objektiv fortolkning og subjektiv fortolkning.⁴ Specialet vil tage udgangspunkt i de enkelte bestemmelsers ordlyd, det betyder at udgangspunktet for fortolkningen vil være den naturlige og sædvanlige forståelse af de enkelte ords ordlyd i lovteksten.⁵ Endvidere vil subjektiv formålsfortolkning blive anvendt⁶, og lovens forarbejder vil blive benyttet, hvor det er relevant at belyse hensigten bag de enkelte lovbestemmelser. Forarbejder anvendt i specialet omfatter lovforslag med tilhørende bemærkninger, kommissions- og udvalgsbetænkninger samt ministerens svar på spørgsmål under Folketingets behandling af lovforslaget. Disse er blevet anvendt som fortolkningsbidrag til de bestemmelser i arbejdsskadesikringsloven, der er relevante for specialet. Hvorvidt forarbejder kan betragtes som en egentlig retskilde, er omdiskuteret i litteraturen og afhænger af, hvordan man definerer begrebet retskilde.⁷ De enkelte forarbejder vil tillægges forskellig værdi i den subjektive

⁴ Evald, Jens, Juridisk teori, metode og videnskab s. 56

⁵ Evald, Jens, Juridisk teori, metode og videnskab s. 60

⁶ Munk-Hansen, Carsten, Den juridiske løsning s. 54 og Evald, Jens, Juridisk teori, metode og videnskab s. 63

⁷ Munk-Hansen, Carsten, Retsvidenskabsteori teori s. 313, Evald, Jens, Juridisk teori, metode og videnskab s. 35, Hamer, Carina Risvig og Schaumburg-Müller, Sten, Juraens verden s. 72

fortolkning, hvor bemærkninger til lovforslag som anvendes, tillægges større værdi end betænkningerne eller andre dele af folketingets forhandling.⁸

Ved en domsafsigelse er domstolene ikke forpligtiget til at inddrage den subjektive formålsfortolkning. Det bemærkes dog, at der er et mønster i sager, som angår lovfortolkningsspørgsmål, hvor det efterhånden er sædvanligt, at højesteret medtager relevante lovforarbejder.⁹ Slutteligt fortolker nærværende speciale arbejdsskadesikringsloven efter en objektiv formålsfortolkning. Det betyder, at arbejdsskadesikringsloven vil blive inddraget med lovens formål for øje for at behandle om lovens formål bliver opfyldt i forbindelse med anerkendelse og udmåling af forudbestående lidelser.

Retspraksis

Nærværende speciale indeholder en analyse af retspraksis, der har til formål at klarlægge retstilstanden og de elementer, som domstolene vægter ved anerkendelse og udmåling af fysiske arbejdsskader i forbindelse med forudbestående lidelser. Hvad angår udmålingsspørgsmålet efter arbejdsskadesikringslovens § 12, findes der en omfattende mængde retspraksis af nyere karakter.

Præjudikater kan beskrives som det mønster, dommen danner for fremtidige afgørelser.¹⁰ Om en dom har præjudikatsvirkning kan afhænge af flere faktorer. De enkelte domme i nærværende speciale vægtes med forskellige betydning alt efter, hvilken domsinstans, som har afsagt den enkelte dom. Domme afsagt af højesteret vil vægte med den højeste værdi, herefter følger afgørelser fra Vestre- og Østre Landsret.¹¹ Endvidere vil det i specialet blive bemærket, hvis der har været dissens i en afgørelse. Ved dissens kan der opstå usikkerhed ved en retstilstand og dissens kan forstås således, at dommen angår reglens yderste udstrækning. Dissens kan både angå dommens resultat samt dommens begrundelse.¹² I litteraturen er der ikke enighed om den retskildemæssige betydning af en dissens.¹³ Jens Evald anfører, at en stærk dissens,

⁸ Munk-Hansen, Carsten, Retsvidenskabsteori s. 312

⁹ Evald, Jens, Juridisk teori, metode og videnskab s. 64

¹⁰ Hamer, Carina Risvig og Schaumburg-Müller, Sten, Juraens verden s. 81

¹¹ Munk-Hansen, Carsten, Retsvidenskabsteori s. 334, s 341

¹² Munk-Hansen, Carsten, Retsvidenskabsteori s. 344 ff

¹³ Munk-Hansen, Carsten, Retsvidenskabsteori s. 455

kan svække dommens præjudikatvirkning¹⁴. I nærværende speciale vil det blive bemærket, såfremt der er dissens i en dom. Endvidere vil dissens i en højesteretsdom ikke tillægges samme værdi, som ved en landsretsdom, da domme afsagt af Højesteret må tillægges væsentlige højere værdi og dommens resultat må være udtryk for den gældende retstilstand for området, uanset om der er dissens i dommen.

Når der foretages en domsanalyse, bør man sondre mellem konkrete og generelle domme i forhold til at fastslå dommens præjudikatvirkning.¹⁵ Nærværende speciale er opmærksom på, at de fleste af de medtagne domme, der knytter sig til udmåling, er domme, hvor domstolenes begrundelser er konkret formuleret. Udgangspunktet er, at konkrete afgørelser er uegnet til at vise, hvordan forudbestående lidelser bliver afgjort af domstolene. Men i tilfælde af, at der ses flere afgørelser, som henviser til bestemte konkrete elementer, kan afgørelserne i forening udgøre et mønster.¹⁶ Dette mønster kan bruges til at udlede generelle elementer, som vil kunne svare på specialets problemformulering.

Som allerede nævnt er der en stor mængde praksis for området om forudbestående lidelser, hvorved den største andel tilhører spørgsmålet om fradrag efter arbejdsskadesikringslovens § 12. Retspraksis er fundet på Karnov. Der er anvendt søgeord som arbejdsskadesikringslovens §§ 5 og 6, "forudbestående" og "konkurrerende", derefter er der søgt på arbejdsskadesikringslovens § 12, "forudbestående" og "konkurrerende". Efterfølgende er samtlige domme blevet indsat i et skema, hvor de er blevet systematiseret efter bestemmelse, type af ulykke, type af forudbestående lidelse samt hvorvidt der er sket anerkendelse og fradrag. Alt sammen har været med til at skabe et overblik over den store mængde af praksis. Der er som udgangspunkt medtaget domspraksis fra 1998 og frem til i dag.

Arbejdsmarkedserhvervssikring samt Ankestyrelsen

Det er Arbejdsmarkedets Erhvervssikring, der i første omgang træffer afgørelse om anerkendelse af en arbejdsskade, og efterfølgende om der skal ske erstatning og

¹⁴ Evald, Jens, Juridisk teori, metode og videnskab s. 138 og Carsten Munk Hansen giver udtryk for det samme som Jens Evald i sin fremstilling, gør sig gældende i Juraens verden, s. 85

¹⁵ Evald, Jens, Juridisk teori, metode og videnskab s. 138

¹⁶ Munk-Hansen, Carsten, Retsvidenskabsteori s. 341

godtgørelse for arbejdsskaden. Disse afgørelser kan efter arbejdsskadesikringslovens § 44 indbringes for Ankestyrelsen, som hermed er Arbejdsmarkedets Erhvervssikrings klageinstans. Der vil i nærværende speciale blive anvendt principafgørelser og principmeddelelser fra Ankestyrelsen. Disse udgør administrativ praksis, som er lavt placeret i det retlige hierarki. Ankestyrelsens principmeddelelser og principafgørelser vil blive anvendt i de situationer, hvor der ikke allerede ligger afgørelser fra domstolene, som statuerer en tydelig retstilstand, og hvor det er relevant at belyse, hvordan Ankestyrelsen fortolker den praksis, der allerede er på området. Derudover vil principmeddelelserne blive anvendt i forbindelse med at klargøre, hvordan begrebet forudbestående lidelser skal forstås.

Retslitteratur

Retslitteraturen er i nærværende speciale anvendt til at bistå med fortolkning og forståelse af gældende ret¹⁷ inden for arbejdsskader, hvor det ikke har været muligt udelukkende at søge svar i de traditionelle retskilder. Retslitteratur kan ikke siges at være en retskilde, da en forfatter ikke kan skabe gældende ret¹⁸. Den enkelte retslitteratur anvendt i specialet, er nøje udvalgt, og der er udelukkende anvendt litteratur af kendte forfattere indenfor erstatningsretten herunder arbejdsskade samt metodelæren. Det skal understreges, at hvor der er anvendt retslitteratur, anvendes denne som et fortolkningsbidrag, hvor resultatet af det metodiske arbejde, der ligger bag litteraturen, vil indgå i specialets retlige argumentation.¹⁹

Afgrænsning

Arbejdsskadeområdet er et bredt felt at arbejde indenfor, om end problemformulering allerede har skabt en naturlig afgrænsning, findes det nødvendigt i forhold til specialets begrænsede omfang yderligere at præcisere en række afgrænsninger.

¹⁷ Munk-Hansen, Carsten, Retsvidenskabsteori s.398

¹⁸ Munk-Hansen, Carsten, Den juridiske løsning s. 89

¹⁹ Munk-Hansen, Carsten, Retsvidenskabsteori s. 399

Arbejdsskader

Nærværende speciale fokuserer på at identificere de elementer, der tillægges vægt ved anerkendelse og udmåling af fysiske arbejdsskader i forbindelse med forudbestående lidelser. Allerede fordi nærværende speciale specifikt omhandler arbejdsskader, vil personskader relateret til erstatningsansvarsloven eller forsikringsaftaleloven ikke blive behandlet. Selvom en sammenligning kunne være relevant, da en personskade kan opstå i alle livets henseender, afgrænses disse områder grundet specialets omfang. Denne afgrænsning forhindrer også fejlkonklusioner vedrørende forskelle i bedømmelsen af forudbestående lidelser under de forskellige love. Desuden muliggør fokus på arbejdsskadesikringsloven en dybere analyse af retspraksis, da der foreligger mere omfattende praksis på dette område. Arbejdsskadebegrebet vil grundet pladsmæssige hensyn udelukkende omhandle fysiske skader og vil dermed blive afgrænset fra både psykiske skader og erhvervssygdomme.

Personskader

Nærværende speciale omhandler fradrag af forudbestående lidelser, der kan ses ved personskade i situation, hvor personskaden er opstået inden for området af arbejdsskadesikringsloven. Begrebet "*personskade*" er ikke endeligt defineret i loven eller i nogen anden erstatningsorden²⁰ men i nærværende speciale, skal begrebet forstås som den fysiske lidelse som en person har haft i forbindelse med en arbejdsskade.

Retspraksis

Ved den enkelte domsanalyse tages det for givet, at ansvarsbetingelserne er opfyldt. Analysen vil derfor udelukkende omhandle de elementer, domstolene har i spil, når de skal fremkomme med en afgørelse af, hvorvidt der skal ske fradrag af forudbestående lidelser. Det bemærkes dog, at der kan ses særlige udfordringer med kausalitetsvurderingen i de enkelte domme, hvorfor denne del inddrages, hvor der gives anledning hertil.

²⁰ Eyben, Bo Von, Personskadeserstatning s. 21

Der er sket en naturlig afgrænsning af domspraksis, i forbindelse med at de anvendte domme er fundet på Karnov, og der dermed ikke har været søgt domme afgjort af byretten. Afgrænsningen har været naturlig, da domme afsagt af byretten ikke har samme præjudikatsværdi som domme afsagt af Lands- og Højesteret.

Specialet anvender som udgangspunkt afgørelser, som er afgjort efter 1998, idet der her fremkom en afgørende ændring for udmåling af arbejdsskader (U.1998.1627H). Ældre praksis er dog anvendt, hvor det har været væsentligt, eller hvor dette kan illustrere en betydning af forudbestående lidelser. Ved spørgsmålet om udmåling er analysen afgrænset til udelukkende at omhandle erhvervsevnetab, hvorfor elementerne ved udmåling og fradrag af mén godtgørelsen ikke vil blive analyseret.

2) Generelt og historisk udvikling

Generelt om arbejdsskader

Ansvarsgrundlag

Lov om arbejdsskadesikring, herefter arbejdsskadesikringsloven, skal sikre enhver, der arbejder for en arbejdsgiver, uanset om det er lønnet eller ulønnet arbejde, eller varigt eller midlertidigt arbejde. Efter loven hæfter arbejdsgiveren for sine ansatte på et objektivt grundlag.²¹ Ansvar kan dermed fastslås, uanset om der er nogen, der konkret kan holdes ansvarlige for arbejdsskaden.²² Enhver arbejdsgiver har således pligt til at tegne en arbejdsskadeforsikring, som skal sikre medarbejderne. I forbindelse med, at en arbejdsskade bliver anerkendt, og det efterfølgende bliver godtgjort, at den skadelidte har krav på godtgørelse eller erstatning, er det forsikringsselskabet, der udbetaler erstatningen.²³ Arbejdsskadesikringsloven fungerer herved som en forsikringsordning imellem arbejdsgiverne og de ansatte.

Der kan opstå tilfælde, hvor arbejdsgiveren kan drages direkte ansvarlig for arbejdsskaden, og der dermed bliver grundlag for et privatretligt erstatningskrav efter erstatningsansvarsloven. Er dette tilfældet, følger det af arbejdsskadesikringslovens § 77, stk. 1, at "krav mod den erstatningsansvarlige nedsættes, i det omfang der er betalt eller er pligt til at betale ydelser til de pågældende efter denne lov". Heraf fremgår det, at det vil ske et differencekrav, hvor ydelserne efter arbejdsskadesikringsloven skal fradrages de ydelser skadelidte har krav på efter Erstatningsansvarsloven

Personkredsen

I medfør af arbejdsskadesikringslovens § 2, er enhver person, der ansættes til at udføre et stykke arbejde for en arbejdsgiver omfattet af loven. Som omtalt er det uden skelen til varighed og honorering. Det er alt arbejde for arbejdsgiveren, der er omfattet af arbejdsskadesikringsloven, jf. arbejdsskadelovens § 4.

²¹ Lovforslag L23, almindelige bemærkninger, indledning

²² Eyben, Bo Von og Isager, Helle, Lærebog i erstatningsret s.444

²³ Lovforslag L23, almindelige bemærkninger, indledning

En selvstændig erhvervsdrivende og medarbejdende ægtefælle, er som udgangspunkt ikke berettigende efter arbejdsskadesikringsloven, men de kan selv tilvælge at sikre sig efter arbejdsskadelovens regler jf. § 2 stk. 3, jf. § 48 stk. 2

Årsagssammenhæng

Årsagssammenhæng er et grundprincip inden for erstatningsretten. Nærværende speciale behandler både anerkendelse og udmåling af arbejdsskader i forbindelse med en forudbestående lidelse. Det er derfor afgørende at skelne mellem dels årsagssammenhængen mellem hændelsen/påvirkningen og personskaden, hvilket relaterer sig til spørgsmålet om anerkendelse, dels årsagsforbindelsen mellem personskaden og tabet, hvilket giver adgang til erstatning og godtgørelse.

For årsagssammenhæng mellem personskaden og tabet, hvor der kan ske udmåling af godtgørelse for varigt mén, vil årsagsvurderingen primært ske efter en medicinsk vurdering, hvor tab af erhvervsevne vil ske efter en juridisk årsagsvurdering. Skadelidtes forudbestående lidelse, skal inddrages for så vidt gælder både den juridiske og den medicinske sammenhæng.²⁴

Arbejdsskadesikringslovens formål

Det følger af Arbejdsskadesikringslovens § 1, stk. 1 at:

Formålet med denne lov er at yde erstatning og godtgørelse til tilskadekomne eller deres efterladte ved arbejdsskade og at understøtte, at tilskadekomne i størst mulig udstrækning bevarer tilknytningen til arbejdsmarkedet efter en arbejdsskade. Skaden skal være forårsaget af arbejdet eller de forhold, det foregår under, jf. lovens §§ 5-7, men arbejdsgiveren behøver ikke at have handlet ansvarspådragende. Gennem arbejdsgivernes finansiering af erstatninger m.v. understøttes arbejdsmiljøsystemets forebyggelse af arbejdsskader.

²⁴ Kielberg, Mikael, Arbejdsskadesikringsloven, 7. udgave, s. 503

Formålsbestemmelsen blev for første gang indført i loven ved reformændringerne i 2003.

Bestemmelsen er senest ændret ved lov nr. 753 af den 13. juni 2023, hvor § 1, stk. 1, 1. pkt., efter "arbejdsskade" blev indsat "og at understøtte, at tilskadekomne i størst mulig udstrækning bevarer tilknytningen til arbejdsmarkedet efter en arbejdsskade." ²⁵

I bemærkningerne til L216 er der anført, at formålet med lovens bestemmelse er, at den skadelidte, eller dennes efterladte, får en økonomisk kompensation for de helbredsmæssige og sociale følger, arbejdsskaden har forvoldt. Myndighederne har mulighed for at inddrag læge samt andre, som kan være relevante at inddrage for at behandle en skadessag på bedst mulig måde.²⁶

Det er relevant at holde lovens formålsbestemmelse for øje, når der skal foretages et fradrag for forudbestående lidelser. Efter en ordlydsfortolkning af bestemmelsen skal der ydes erstatning og godtgørelse til den skadelidte efter en arbejdsskade, uanset om arbejdsgiver har handlet ansvarspådragende eller ej. Der er ikke angivet rækkevidde for størrelsen af erstatningen og godtgørelsen. Efter en subjektiv formålsfortolkning gøres det gældende at erstatningen og godtgørelsen skal kompensere de helbredsmæssige og sociale følger, der måtte følge efter arbejdsskaden. Det kan heraf udledes at fradrag for forudbestående lidelser ikke må bestå, således at den tilskadekomne ikke får en økonomisk kompensation for de følger, som må følge direkte af en arbejdsskade.

Begrebsafklaring af forudbestående lidelser

For at kunne fastslå betydningen af forudbestående lidelser i forbindelse med en arbejdsskade er det først og fremmest relevant at klarlægge, hvordan begrebet "forudbestående lidelser" skal defineres.

²⁵ Lovforslag L23, almindelige bemærkninger, 3.1.2 Beskæftigelsesministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

²⁶ Lovforslag L216, almindelige bemærkninger, 3.1 lovens formål

Det er væsentligt for hele arbejdsskadesystemet, at det kun er selve skaden, som er sket i forbindelse med arbejdet, der bliver anerkendt som en del af arbejdsskaden. Der skal derfor tages forbehold for, om den skadelidte har en forudbestående lidelse, da det i bekræftende fald, kan være afgørende for anerkendelse og udmåling af arbejdsskaden.

I litteraturen ses det, at flere begreber ligger op ad forudbestående lidelser, herunder forudbestående sygdom, sårbarhedsprincippet, årsagskonkurrence samt forudbestående sårbarhed. Det er derfor relevant at redegøre for de forskellige begreber og klarlægge, hvilken der kan henføres til forudbestående lidelser.

Som det fremgår af ovenstående, anvendes to enslydende begreber: lidelse og sygdom. Det er derfor nødvendigt at redegøre for, om der er en grundlæggende forskel mellem disse to begreber.

Ifølge Den Danske Ordbog²⁷ defineres en lidelse som en *"tilstand med smerte, besvær, funktionsnedsættelse el.lign. hos en person"*, mens en sygdom beskrives som en *"fysisk eller psykisk forstyrrelse af et organ eller en kropsfunktion, som viser sig ved et eller flere bestemte symptomer"*. Ud fra en naturlig sprogforståelse fremstår begrebet sygdom som mere snævert, da det alene relaterer sig til et organ eller en kropsfunktion. Lidelse dækker derimod både smerte, besvær og funktionsnedsættelse, hvor sidstnævnte kan have en bredere rækkevidde end en sygdom. På denne baggrund kan det konstateres, at de to begreber ikke er ens, når de fortolkes ud fra almindeligt sprogbrug.

I betænkning nr. 1418/2002 er anvendt begrebet *"forudbestående sygdom"*. Der er ikke på noget tidspunkt anvendt begrebet *"forudbestående lidelse"*. Det statueres at i forbindelse med lovens nye ulykkesbegreb, skal der ikke ske ændringer i forståelsen af forudbestående sygdom. *"Som hidtil kan en forværring af en forudbestående sygdom anerkendes"*, endvidere fremgår det, at *"Forudbestående sygdomme ikke har betydning for spørgsmålet om anerkendelse af en skade efter det foreslåede ulykkesbegreb"*.²⁸

²⁷ ordnet.dk for lidelse se: <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=lidelse&tab=for> , for sygdom se: <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=sygdom>, 1. okt. 2024, kl. 14:11

²⁸ Betænkning nr. 1418/2002 om arbejdsskadesikring – udvidelse af ulykkesbegrebet og mulig finansiering

På baggrund af overstående er forudbestående sygdom, det samme som den hidtil gældende praksis fra før det nye ulykkesbegreb i 2003. Endvidere må ordet "hidtil" henføres til den praksis som på tidspunktet er gældende for området.²⁹ Herunder må forudbestående sygdom kunne inkluderes under begrebet forudbestående lidelser. Der er således ikke elementær forskel mellem disse to begreber.

Ankestyrelsen anvender forskellige begreber, når de skal vurdere, om der skal tages forbehold for en forudbestående lidelse. Af ankestyrelsens principafgørelse 36-14, som belyser ulykkesbegrebet, herunder særligt en hændelses egnethed til at forårsage en skade hos personer, der har forudbestående gener. Ankestyrelsen anvender i samme principafgørelse både begrebet forudbestående sygdom, forudbestående gener, forudbestående skade³⁰.

Endvidere har Ankestyrelsen i principafgørelse 33-17 anvendt begrebet "forudbestående sygdom" ved sygdom, som gav symptomer før hændelsen/påvirkningen, samt ved sygdom, der er konstateret efter hændelsen, og som ikke gav symptomer før.³¹

Af ankestyrelsens principafgørelse ses det, at flere begreber vedr. forudbestående lidelser bliver brugt i flæng, herunder forudbestående sygdom, forudbestående gener og forudbestående skade. Alle begreber kan samlet set anses for at være omfattet af begrebet "forudbestående lidelser", hvilket gør det unødvendigt at foretage en nærmere afgrænsning mellem eksempelvis skade, sygdom eller lidelse.

Ehlers anvender i sin fremstilling begrebet "*forudbestående sårbarhed*" eller "*sårbarhedsprincippet*".³² Ehlers anfører, at begrebet første gang blev anvendt i 2008, af Morten Kjelland.³³ Ifølge Ehlers går sårbarhedsprincippet ud på, at "*i tilfælde af at skadelidte har en forudbestående sårbarhed, vil skadevolder blive ansvarlig for hele den*

²⁹ Lovforslag L23 beskriver ligeledes forudbestående sygdom som en del af forudbestående lidelse, bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser, til nr. 27

³⁰ Ankestyrelsens principafgørelse 36-14

³¹ Ankestyrelsens principafgørelse 33-17

³² Ehlers, Andreas Bloch, Kausalitet i personskadeerstatningsretten s. 259.

³³ Kjelland, Morten er norsk professor. Ehlers henviser til Kjellands fremstilling: Særlig sårbarhed i personskadeerstatningsretten. En analyse av generelle og spesielle regler om årsakssammenheng. Gyldendal Akademisk 2008

skade som skadelidte står tilbage med, også i situationer hvor denne skade kan blive usædvanlig stor".³⁴

Det skal bemærkes at sårbarhedsprincippet dækker over det samme, som den erstatningsretlige grundsætning, om at skadevolder må tage skadelidte, som han er.³⁵

Kielberg har defineret forskellen mellem konkurrerende lidelser og forudbestående lidelser. Forskellen mellem de 2 begreber er væsentlig for forståelsen af, hvilke forhold, der berøres i forbindelse med udmålingen af en arbejdsskade. En konkurrerende lidelse skal som udgangspunkt ikke anses som en følge af en arbejdsskade, fordi en konkurrerende lidelse ikke vedrører det organ, som er beskadiget ved en arbejdsskade. Forudbestående lidelser vedr. det organ, som er beskadiget ved arbejdsskaden.

Kielberg fremstiller begrebet forudbestående lidelse og Ehlers forudbestående sårbarhed.

Der vil blive skelnet mellem konkurrerende lidelse og forudbestående lidelse, hvor dette findes relevant.

I nærværende speciale anvendes udelukkende begrebet "forudbestående lidelser" med den forudsætning, at dette også inkluderer forudbestående sygdom, og at disse begreber ikke skal skelnes fra hinanden i specialets analysedel.

Arbejdsskadesikringsloven i et historisk perspektiv

Allerede tilbage i 1897 blev den første lov om arbejdsgivers forsikringspligt vedtaget med titlen, *Arbejderes Forsikring mod Følger af Ulykkestilfælde i visse Virksomheder*.³⁶ Loven tilsikrede arbejdsgiveren en erstatningspligt overfor sine medarbejdere, såfremt der efter udgangen af 13. uge efter ulykken fortsat var tale om nedsat arbejdsevne.³⁷ Loven trådte i kraft i 15. januar 1899. Loven havde et begrænset dækningsområde.³⁸

³⁴ Ehlers, Andreas Bloch, Kausalitet i personskadeerstatningsretten s. 259 ff.

³⁵ Ehlers, Andreas Bloch, Kausalitet i personskadeerstatningsretten s. 261

³⁶ Lov af den 7. januar 1898 om Arbejderes Forsikring mod Følger af Ulykkestilfælde i visse Virksomheder.

³⁷ Embedsmandsbakterien i socialpolitikken, af Lars Schädler Andersen

³⁸ Eyben, Bo Von og Isager, Helle, Lærebog i erstatningsret s. 433

Det var frivilligt for arbejdsgiveren om de ville forsikre sig, men arbejdsgivere med særlig farlig virksomhed, især fabriksarbejde, var omfattet af loven, som dækkede ca. 100.000 ansatte.³⁹ Loven har udviklet sig i takt med samfundsudviklingen, og med årene fik flere og flere arbejdsgivere forsikringspligt.⁴⁰ I 1916 fik loven en form, som mindede om den vi kender i dag, da arbejdsgiver blev forsikringspligtig, og erstatningerne blev mulige for størsteparten af arbejdstagerne på arbejdsmarkedet⁴¹

I 1978 afløste lov om arbejdsskadeforsikring lov nr. 183 af 20. maj 1933 om forsikring mod følger af ulykkestilfælde (ulykkesforsikringsloven). Arbejdsskadeforsikringen hviler på de samme grundregler som den hidtil gældende ulykkesforsikringslov.⁴² Det fandtes nødvendigt at ændre lovens navn idet ordet "arbejdsskade" bedre dækkede hvad loven egentlig handler om, end det gør sig gældende med begrebet "ulykkestilfælde".⁴³ En af de væsentligste ændringer var retten til erstatningerne⁴⁴

I 2003 skete der en reform på området for arbejdsskader, hvorved arbejdsskadesområdet blev moderniseret.

Dette blev begrundet med, at samfundsudviklingen havde fjernet sig fra den almindelige opfattelse af, hvad der var en arbejdsskade.⁴⁵

Formålet med reformændringen blev dermed at skabe et mere forenklet skadesbegreb, hvorved flere arbejdsskader kunne anerkendes. Et væsentlige element i denne reform var at skabe et mere forenklet skadebegreb, som var i overensstemmelse med den almindelige opfattelse. Endvidere var det et mål at nedbringe sagsbehandlingstiden for de enkelte skadessager.⁴⁶ Ændringerne blev vedtaget af Folketinget den 27. maj 2003 og lov nr. 422 trådte i kraft 1. jan. 2004

³⁹ <https://www.aes.dk/om-arbejdsmarkedets-erhvervssikring/temaer/arbejdsskadelovens-historie>, 28. okt. 2024, kl. 10

⁴⁰ Embedsmandsbakterien' i socialpolitikken, af Lars Schädler Andersen

⁴¹ Eyben, Bo Von og Isager, Helle, Lærebog i erstatningsret s. 433

⁴² Lovforslag nr. 914, almindelige bemærkninger til lovforslaget, Indledning

⁴³ Lovforslag nr. 914, almindelige bemærkninger til lovforslaget, lovforslagets navn og systematik

⁴⁴ Lovforslag nr. 914, almindelige bemærkninger til lovforslaget, Indledning

⁴⁵ Lovforslag L 216 almindelige bemærkninger, indledning

⁴⁶ Lovforslag L 216, almindelige bemærkninger, indledning

I 2023 kom endnu en større ændring til på arbejdsskadeområdet. Ændringen har til formål at tage bedre hånd om den tilskadekomne efter en arbejdsskade, og bidrage til at flere kommer tilbage i arbejde efter at have været udsat for en arbejdsskade, endvidere har ændringerne til formål at forkorte sagsbehandlingstiderne samt øge erstatningsniveauet.⁴⁷ Lov nr. 1541 trådte i kraft 12. dec. 2023

Det forventes at området for arbejdsskade fortsat vil være i udvikling. Som et eksempel herpå kan det nævnes at Beskæftigelsesministeren i januar 2024 nedsatte en ekspertgruppe, som frem til 2026 skal analysere og samle viden om forskellige emner, som kan være med til at forebygge alvorlige arbejdsulykker.⁴⁸

⁴⁷ Lovforslag L 23, almindelige bemærkninger, indledning

⁴⁸ PRESSEMEDDELELSE / 25-01-2024, <https://bm.dk/nyheder/pressemeddelelser/2024/01/ny-ekspertgruppe-skal-forebygge-alvorlige-arbejdsulykker>, 5. nov. 2024, kl. 9:44

3) Anerkendelse

En arbejdsskade skal først og fremmest anerkendes som sådan for at have effekt. Der redegøres for, hvilke krav der gør sig gældende for anerkendelse af en arbejdsskade, herunder særligt fokus på forudbestående lidelser. Dermed skal det nærmere belyses, hvad der i lovens forstand forstås ved en arbejdsskade, hvor der har været forudbestående lidelser.

Det følger af arbejdsskadesikringslovens § 5, at en arbejdsskade i lovens forstand kan være en ulykke eller en erhvervssygdom. Desuden er det en betingelse, at arbejdsskaden er en følge af arbejdet eller de forhold, arbejdet er foregået under. Udgangspunktet er, at det kun er skader sket i forbindelse med arbejdet, der er dækket af arbejdsskadesikringsloven. Opstår skaden i forbindelse med et privat ærinde, eller til eller fra arbejdet, kan skaden som udgangspunkt ikke anerkendes som en arbejdsskade.⁴⁹

Lovens § 5 skal ikke læses alene, men sammenholdes med Arbejdsskadesikringslovens §§ 6 og 7 som omhandler en nærmere definition af henholdsvis ulykkesbegrebet, jf. § 6 og erhvervssygdomsbegrebet, jf. § 7.

Forudbestående lidelser og anerkendelse

I teorien er der ikke enighed om, hvorvidt forudbestående lidelser kan få betydning for anerkendelsesspørgsmålet⁵⁰. Af Ankestyrelsens principafgørelse 36-14 fremgår det direkte, at forudbestående sygdom ikke har betydning for spørgsmålet om anerkendelse af en ulykke. Når nærværende speciale har valgt at inddrage anerkendelsesspørgsmålet om forudbestående lidelser, er det fordi, det i praksis ikke synes så enkelt. Desuden er det et vigtigt skridt i at forstå sammenspillet og forskellen mellem anerkendelse og udmåling af forudbestående lidelser.

⁴⁹ Lovforslag L216, bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser, til § 5

⁵⁰ Kielberg, Mikael, Arbejdsskadesikringsloven 6. udgave s. 251 ff og Ehlers, Andreas Bloch, Kausalitet i personskadeerstatningsretten s. 168 ff.

Som allerede nævnt er det centralt at skelne imellem kausaliteten ved henholdsvis anerkendelsesspørgsmålet og udmålingen. Ved anerkendelsesspørgsmålet er kausalitet mellem hændelsen og personskaden, hvor kausalitet i udmålingen er imellem personskaden og selve tabet

Arbejdsskadebegrebet i et historisk perspektiv

Før lovændringen af 2003, var der fire skadesbegreber. Hvorefter en arbejdsskade skulle forstås som: 1) *ulykkestilfælde, der skyldes arbejdet eller de forhold, hvorunder dette foregår*, 2) *skadelige påvirkninger af højst 5 dages varighed, der skyldes arbejdet eller de forhold, hvorunder dette foregår*, 3) *pludselige løfteskader*, (...) 4) *erhvervssygdomme* (...).⁵¹ Det bemærkes at "ulykkestilfælde" ikke var nærmere defineret i daværende lov om sikring som følge af arbejdsskader.

Ulykkesbegrebet var et begreb, som igennem mere en 100 års praksis var blevet defineret som følgende: *"En udefra kommende eller virkende, af den forsikredes vilje uafhængig, pludselig indtrædende begivenhed, der har skadelig påvirkning af pågældendes helbredstilstand til følge."*⁵² Indholdet af ulykkesbegrebet var det samme, som blev anvendt ved den private ulykkesforsikring.⁵³ Det skabte stor kritik, at begrebet var det samme, som blev anvendt i forsikringsretten.⁵⁴ Begrebet skulle forstås som et juridisk, lægeligt begreb af en skade, hvor der skulle være årsagsforbindelse mellem skaden og dens påvirkninger.⁵⁵ Forklaring på årsagen skulle være en udefra kommende årsag. Kritikken af ulykkesbegrebet gik især på, at begrebet ikke svarede til den almindelige borgers opfattelse af, hvad en arbejdsskade var og begrebet fandtes at være for snævert og kompliceret.⁵⁶ Desuden opstod der i visse situationer tvivl om, hvorvidt det var noget udefrakommende, der kunne forklare den aktuelle arbejdsskade. Dette var især tilfældet ved skader, der efter deres art kunne opstå uden en kendt

⁵¹ Lovbekendtgørelse nr. 943 af 16. oktober 2000, om sikring mod følger af arbejdsskader § 9 nr. 1-4

⁵² Betænkning 1402/2001 og Lovforslag L216, almindelige bemærkninger, 2.1. Arbejdsskadesikringen

⁵³ Betænkning 1402/2001

⁵⁴ Betænkning 1418/2002 s. 49

⁵⁵ Betænkning 1402/2001

⁵⁶ Betænkning 1418/2002 s. 49

årsag, herunder især muskel- og ledskader ved løftearbejde. Der fandtes herved at være et behov for at afklare ulykkesbegrebets udstrækning ved denne form for skader.⁵⁷

Et eksempel på overstående skade er U.2003.873H hvor en medarbejder (A) på et plejecenter, under udførelsen af sit arbejde hjalp en kollega med at holde en beboer. Beboeren plejede selv at kunne støtte på sine ben, men pludselig svigtede beboerens ben, og A stod alene med hele beboerens vægt, hvorefter A fik en knæk i ryggen. Forinden denne skade, havde A haft ryggener, men disse havde ikke påvirket hendes arbejde. Landsretten fandt ikke, at A blev udsat for en belastning, der kunne karakteriseres som en udefrakommende pludselig indtrådt begivenhed, der er gået ud over, hvad hun som uddannet social- og sundhedsassistent måtte kunne forvente, hvorfor der ikke foreligger et ulykkestilfælde i arbejdsskadesikringslovens forstand. Højesteret bemærkede, at afgørende for, at der var tale om et ulykkestilfælde, var herefter bl.a. om skaden var forårsaget af en begivenhed, som gik ud over, hvad der må anses for sædvanligt forekommende i arbejdssituationen. Højesteret tiltrådte landsrettens afgørelse og fandt ligeledes at begivenhedsforløbet under de beskrevne omstændigheder ikke gik ud over, hvad der må anses for sædvanligt forekommende.

Dommen er et klart eksempel på, at ulykkesbegrebet ikke svarede til den almindelige borgers opfattelse. Endvidere belyser dommen, at der med vores øjne i dag, skulle meget til førend en arbejdsskade kunne anerkendes, så længe der var tale om at skaden opstod i forbindelse med ens sædvanlige arbejde. Afgørelsen fokuserede på selve begivenheden op til den påførte skade. Omend dommen ikke kom nærmere ind på, at A forinden ulykken havde forudbestående ryggener, er det værd at bemærke, at de forudbestående ryggener kunne have været medvirkende til, at skaden fik væsentlige følger for A. Med det daværende ulykkesbegreb blev det ikke aktuelt at vurdere om de forudgående ryggener skulle være inddraget i forbindelse med, om der kunne være årsagssammenhæng mellem løftet af beboeren og den efterfølgende rygskade allerede fordi der blev foretaget en sædvanlighedsvurdering af begivenheden.⁵⁸

⁵⁷ Betænkning 1402/2001

⁵⁸ U 1993.226H er en sammenligning dom, hvor Højesteret ikke fandt, at en knæk i ryggen og en efterfølgende diskusprotrusion i forbindelse med et løft af en 85 kg. tung genstand var et ulykkestilfælde, da arbejdsprocessen var forløbet planmæssig, og der ikke var indtrådt pludselig udefrakommende indvirkning på den tilskadekomnes legeme.

Efter den daværende arbejdsskadelovs⁵⁹ § 9 nr. 2, var skadelige påvirkninger som skulle finde sted, for at skaden kunne anerkendes som en arbejdsskade, ikke yderligere defineret i loven. I praksis var der udviklet en nedre tidsmæssig grænse for, at en arbejds-mæssige påvirkning skulle være til stede i 3-4 timer. Hvilket betød at arbejds-mæssige påvirkninger, som fandtes at have en kort tidsmæssig udstrækning som udgangspunkt ikke kunne anerkendes som en arbejdsskade.⁶⁰ Den tidsmæssige påvirkning vakte kritik, da den var med til at skabe et "*tidsmæssigt hul*" i forhold til at kunne anerkende den aktuelle arbejdsskade.⁶¹

Endvidere vakte de pludselige løfteskader, efter lovens § 9 nr. 3 kritik. Da en sådan skade udelukkende kunne anerkendes, såfremt der for inden skaden, havde været forudgående løftearbejde i over to år.⁶² Ved den førnævnte U.2003.873H, bliver der for landsretten afprøvet, om skaden kan anerkendes som en pludselig løfteskade. Dette bestred Landsretten, da A alene havde været beskæftiget med belastende plejearbejde i ca. 2 år. Påstanden om løfteskader, blev ikke anført for Højesteret.

Efter det daværende ulykkesbegreb fandtes det, at ulykkesbegrebet kunne anvendes som et redskab til at vurdere om der var årsagssammenhæng mellem den anmeldte skade – opstået efter en pludselig påvirkning og arbejdet. I tilfælde af skader, hvor der var flere årsager til skaden, f.eks ved en rygskade, var det kun den årsag, som skyldtes arbejdet, der blev anerkendt som en arbejdsskade.⁶³ Det har ikke været ønsket at anerkende skader, der var opstået på anden vis end ved selve arbejdet. Hermed gælder det også, at man ikke har ønsket at anerkende den del af skaden, som har hørt til en eventuel forudbestående lidelse.

Domstolene har anvendt en fortolkning af "udefrakommende". Ved skader som fandtes at være i en gråzone af det traditionelle ulykkesbegreb, blev der lagt vægt på, hvad den skadelidte burde være forberedt på, i forhold til sin normale arbejdssituation. I

⁵⁹ Lovbekendtgørelse nr. 943 af 16. oktober 2000, om sikring mod følger af arbejdsskader

⁶⁰ Betænkning 1402/2001 s. 42

⁶¹ Betænkning 1418:2002

⁶² Betænkning 1418:2002 s. 49

⁶³ Betænkning 1418/2002 s. 50

tvivlstilfælde stillede praksis skærpede krav til at skaden blev anerkendt.⁶⁴ Det betød at opstod der en skade i forbindelse med ens normale og sædvanlige arbejde, var det praksis, at en sådan skade ikke kunne anerkendes.

Begrebet udefrakommende skade har gjort det vanskeligt at vurdere, om det var årsagssammenhæng mellem den pludselige påvirkning og den anmeldte skade, eller om skaden var opstået som følge af udefra kommende og ukendte årsager.⁶⁵

Der blev af regeringen nedsat et udvalg, der skulle udarbejde forslag til, hvordan loven kunne ændres. Udvalget kom frem til at ulykkesbegrebet var dynamisk, hvilket gjorde det svært at klarlægge begrebets indhold. Begge udvalg fandt det relevant at ændre på ulykkesbegrebet i den daværende form.⁶⁶ Ændringen skete ved lov 2003-06-10 nr. 422 om arbejdsskadesikring, med ikrafttrædelse af den 1. januar 2004.

Ulykkesbegrebets udvikling.

Formålet med arbejdsskadereformen af 2003, var at udvide og forenkle skadebegreberne herunder ulykkesbegrebet.⁶⁷ Med reformen ønskede man at opnå et skadebegreb som kunne omfavne alle skader, hvor der fandtes årsagssammenhæng mellem påvirkningen på arbejdet og arbejdsskaden. Endvidere ønskede regeringen at bringe skadebegrebet i overensstemmelse med den almindelige opfattelse i befolkningen. Af befolkningen blev det anset som urimeligt, at en påvirkning ikke kunne føre til anerkendelse af en arbejdsskade, selv når påvirkningen, der forårsagede skaden, var forventelig.⁶⁸ De 4 skadebegreber af den dagældende lov, blev reduceret til bare to begreber. Henholdsvis ulykkesbegrebet og erhvervssygdomsbegrebet.⁶⁹ I årene 2017-2019 blev kun anerkendt 63% af de anmeldte arbejdsskader, og der var dermed et ønske om at udfærdige et mere retfærdigt arbejdsskadesystem, hvor flere skader ville blive anerkendt⁷⁰.

⁶⁴ Betænkning 1418/2022 s. 51

⁶⁵ Betænkning 1418/2002 s. 51

⁶⁶ Betænkning 1402/2001 s. 11 og 1418/2002 52 ff

⁶⁷ Lovforslag L216, almindelige bemærkninger, 3.3. det nye ulykkesbegreb

⁶⁸ Lovforslag L216, almindelige bemærkninger 1. indledning

⁶⁹ Lovforslag L216, almindelige bemærkninger, 2. skadebegreberne

⁷⁰ Søg selv i vores statistik | AES.dk, 11. nov. 2024, kl. 12:17, se bilag 1 om antal anerkendte skader 2017-2023

Reformændringens ulykkesbegreb blev indsat i lovens § 6 og lød som følgende:

"Ved en ulykke forstås efter denne lov en personskade, forårsaget af en hændelse eller en påvirkning, der sker pludseligt eller inden for 5 dage."

Efter en ordlydsfortolkning kan der ske anerkendelse af enhver ulykke, der har medført personskade, såfremt hændelsen eller påvirkning sker pludseligt, eller indenfor for 5 dage. Af bestemmelsens ordlyd ses det tydeligt, at det er præciseret at påvirkningen fra skaden skal ske indenfor 5 dage, og der således ikke længere er et tidsmæssigt hul, hvori en skade ikke kan anerkendes.

Med det nye ulykkesbegreb ses det, at de såkaldte *"forventelige"* og *"sædvanlige"* skader, ikke længere ville blive afvist som det skete før reformændringen.

Efter forarbejderne til loven var formålet med det nye ulykkesbegreb at udvide skadebegreberne, således *"alle skader, hvor der er sammenhæng mellem påvirkninger på arbejdet og skaden, kan anerkendes."* Omvendt var det ikke et ønske at alle skader, som indtræder i forbindelse med arbejdet skal anerkendes. Der skal derfor fortsat være en medicinsk årsagssammenhæng mellem skaden og dens påvirkning. Dermed statueres det, at en skade ikke er egnet til at forårsage den aktuelle skade, eller at påvirkning ikke har skyldtes arbejdet – eller de forhold, hvorunder dette foregår, skal skaden ikke anerkendes som en arbejdsskade.⁷¹ En skade som man ikke ønskede at anerkende, kunne f.eks. være en person med en forudbestående lidelse, hvor lidelsen pludselige blomstrer op på arbejdspladsen, uden dette reelt er sket i forbindelse med selve arbejdet.

Af bemærkningerne til § 6 er der anført at skader opstået i forbindelse med skadelidtes særlige disposition til at udvikle en skade, uden at den også er en kendt ydre påvirkning, ikke vil blive anerkendt som en ulykke. Et eksempel som er nævnt vedrørende dette, er:

"det at få smerter, ved at man rejser sig fra en stol, ikke kunne anses for at være en relevant årsag til akutte lændesmerter heller ikke selvom smerterne opstod samtidig"

⁷¹ Lovforslag L216, almindelige bemærkninger, 3.3. det nye ulykkesbegreb

med, at tilskadekomne rejste sig. At der er tidsmæssig sammenhæng mellem skade og påvirkning er således ikke tilstrækkeligt til anerkendelse. At rejse sig fra en stol giver ikke en biologisk og logisk forklaring på, at pågældende fik rygsmerter. En forklaring på smerterne kunne være, at pågældende havde en særlig disposition for at udvikle rygsmerterne på det pågældende tidspunkt. En sådan skade vil ikke blive anerkendt som en ulykke".⁷²

Med dette eksempel til lovens § 6 stilles der særlige strenge krav til årsagssammenhæng mellem hændelsen og skaden. Og der tages ikke højde for, hvad den skadelidte kan have haft med sig forinden ulykken. Spørgsmålet bliver således, om der kan opstå situationer, hvor den forudbestående lidelse, gør det vanskeligt at anerkende en personskade, da den forudbestående lidelse kan gøre den skadelidte særligt sårbar i forhold til en nyopståede skade i forbindelse med arbejdet. Dette kunne eksempelvis være tilfældet, hvor der ikke er en direkte ydre påvirkning, og hvor en mindre skade er opstået som følge af en begrænset aktivitet, hvorefter den skadelidte ville skulle bevise, at det ikke er den forudbestående lidelser, der er skyld i den aktuelle skade. Dette behandles yderligere i afsnittet omkring årsagssammenhæng

Af betænkning 1402/2001 konstateres det at; *"Anerkendelse af skader, der også kan opstå uden kendt ydre årsag, forudsætter således, at der kan påvises en relevant ydre årsag til skaden, som vil være egnet til at skade en krop, der ikke er disponeret til sådanne skader".⁷³ "I de fleste tilfælde er udgangspunktet ved vurderingen af, om der er tale om en ulykke, at hændelsen skal være af en sådan art, at en sund krop kan skades."⁷⁴* Dette kan tolkes som, at der med loven er et ønske om, at der kun skal ske anerkendelse af skader, som en sund og rask person vil kunne pådrage sig, og det kunne derfor umiddelbart tyde på, at skadelidtes forudbestående lidelse bør anvendes med større omhu eller i mere begrænset omfang i forbindelse med anerkendelse af arbejdsulykker. Ser man nærmere på bemærkningerne til loven af 2003, er overstående fortolkning af en sund og rask person ikke medtaget, hvorfor denne opfattelses reelt ikke har fået sit indpas. Endvidere har Kielberg bemærket *"at der, ikke*

⁷² Lovforslag L216, bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser, til § 6, personskade

⁷³ Betænkning 1402/2001 3.1.1.5. Skader uden kendt ydre årsag

⁷⁴ Betænkning 1402/20013.1.1.6. Ulykkesbegrebets anvendelse

*kan opstilles en regel, hvorefter en tilskadekomst kun beretter til erstatning svarende til de følger, tilskadekomsten ville have haft på et sundt og normalt menneske, således at der ikke erstattes for de følger, hvor individuelle forhold hos skadelidte har været medvirkende.”*⁷⁵ Sammenfattende kan det siges, at en skadelidt med en forudbestående lidelse, ikke skal sammenlignes med en person med en sund og rask krop. Egnetheden af den hændelse, der har ført til arbejdsskaden, skal ikke ses på isoleret set, men skal sammenholdes med den skadede persons forudbestående lidelser. Egnetheden bliver yderligere behandlet i kapitlet omkring egnedetskriteriet.

Det skal dog bemærkes, at forudbestående sygdom er direkte nævnt i bemærkningerne til § 6. Hvoraf det fremgår, at forudbestående sygdom ikke vil få betydning for spørgsmålet om anerkendelse af en skade. En forværring af en forudbestående sygdom ville kunne anerkendes. Endvidere nævnes det også, at spørgsmålet om forudbestående sygdom først får betydning ved fastsættelse af godtgørelse og erstatning.⁷⁶ I forlængelse af overstående kan man dog fortsat sætte spørgsmålstejn ved, hvem der skal forventes at bære risikoen for, at skadelidte har en forudbestående lidelse, der kan gøre ham særlig sårbar overfor en senere opstået arbejdsskade, hvorved at en arbejdsskadesfølger kan blive mere udtalte end, hvis ikke skadelidte forinden have en forudbestående lidelse.

I en evaluering fra 2019 af Beskæftigelsesministeriet om lovens ulykkesbegreb, kom Beskæftigelsesministeriet frem til at udviklingen af ulykkesbegrebet ikke stemte overens med det ønske, man oprindeligt havde ved reformen af 2003. Ved indsættelse af ulykkesbegrebet var det med et ønske om at flere mennesker, som bliver udsat for en arbejdsulykke, også fik anerkendt deres ulykke som værende en arbejdsulykke. Igennem praksis så man en periode med et fald af anerkendte arbejdsulykker. Hvorfor man bl.a. konkluderede at loven ikke længere levede op til sit oprindelige formål.⁷⁷

Især så man en indskrænkelse i fortolkningen af ulykkesbegrebet ved U.2014.452H, hvor Højesteret udtaler at; *”personskadebegrebet må imidlertid fastlægges i lyset af de*

⁷⁵ Kielberg, Mikael, Arbejdsskadesikringsloven 6. udgave s. 251

⁷⁶ Lovforslag L216, bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser, til § 6, forudbestående sygdomme

⁷⁷ Lovforslag L211, almindelige bemærkninger, 1. indledning

ydelse, der kan gives efter arbejdsskadesikringsloven. Forbigående smerter, der ikke kræver behandling, men går over af sig selv, vil derfor normalt ikke være en personskade i arbejdsskadesikringslovens forstand." Dommen medførte en stramning af reglerne, og forbigående smerter kunne ikke længere anerkendes som en arbejdsskade. Højesteret fulgte denne praksis i bl.a. U.2017.531H, med en direkte henvisning til citatet fra U.2014.452H. Med denne praksis blev det fastslået, at voldsomme hændelser, der har resulteret i begrænsende følger, ikke kunne anerkendes som en arbejdsskade. Dermed blev forbigående skader, aldrig anerkendt som en arbejdsskade. Denne stramning af reglerne var ikke i overensstemmelse med intentionerne i lovændringen i 2003, hvor man ønskede at flere arbejdsskader kunne anerkendes.

Ud fra en objektiv formålsfortolkning af loven skal skaden, for at kunne anerkendes, være "forårsaget af arbejdet eller de forhold, det foregår under", jf. arbejdsskadesikringslovens § 1. Når større hændelser med begrænsede følger ikke længere blev anerkendt, konkluderes det, at praksis ikke levede op til lovens formål, da der ifølge formålsbestemmelsen ikke er opstillet en bagatelgrænse for anerkendelse af arbejdsskader, så længe disse er forårsaget af arbejdet.

Regeringen ønskede at genoprette ulykkesbegrebet så det blev tro mod begrebets oprindelige formål, så flere mennesker, som måtte komme til skade i forbindelse med deres arbejde, også ville få anerkendt deres skade som værende en arbejdsulykke. Dette fandt man, at man kunne genoprette ved i loven at indsætte et stk. 2, hvorefter fokus var på, at forbigående skader, nu også vil blive anerkendt som en arbejdsulykke.⁷⁸

Ved en lovændring i 2019, valgte man at bevare § 6 stk. 1, i sin rene form og herefter blev der til lovens § 6 indført et nyt stk. 2:

Personskaden, jf. stk. 1, kan være fysisk eller psykisk og kan være varig eller forbigående. Det er ikke et krav, at personskaden medfører behov for behandling, eller at personskaden er blevet behandlet.

⁷⁸ Lovforslag L211, almindelige bemærkninger, 2.1.2 beskæftigelsesministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

Af eksempler på hvad forbigående personskader er, er der til lovens bemærkninger nævnt: *"sår, en let forstuvning eller forstrækning, en hjernerystelse, der går over af sig selv efter kort tid, eller en forbigående belastningsreaktion/tilpasningsreaktion udløst af en pludselig opstået truende situation, uanset om disse helbredsmæssige forringelser kræver medicinsk behandling for at gå over eller ej."*⁷⁹

Formålet med ændringen i 2019 var at skabe et mere tidssvarende system, samt at anerkende, at forbigående skader også skulle kunne anerkendes som en arbejdsskade.⁸⁰ Man har dermed ud fra en ordlydsfortolkning af loven, lavet et opgør mod U.2014.452 H, samt den efterfølgende praksis for området. Dette kan også udledes af en subjektiv formålsfortolkning, da der i forarbejderne er anført:

*"(...) udviklingen i fortolkningen af ulykkesbegrebet og den nyeste praksis (...) ikke længere afspejler de intentioner, et stort set enigt Folketing havde, da det nuværende ulykkesbegreb blev indført i 2003 (...). En genopretning af ulykkesbegrebet svarende til retstilstanden inden Højesteretsdommen i 2013⁸¹ vil indfri regeringens ønske om, at flere mennesker, der er kommet til skade på arbejde, får anerkendt skaden som en arbejdsulykke."*⁸²

Det ses således at grænserne for, hvad der kan opfattes som en personskade, er blevet udvidet. Lovforslaget trådte i kraft den 1. januar 2020.

Det endelige ulykkesbegreb i arbejdsskadesikringslovens § 6, stk. 1 og 2 lyder hermed således:

§ 6, stk. 1. Ved en ulykke forstås efter denne lov en personskade forårsaget af en hændelse eller en påvirkning, der sker pludseligt eller inden for 5 dage.

⁷⁹ Lovforslag L211, bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser, til § 1

⁸⁰ Lovforslag L211, almindelige bemærkninger, indledning

⁸¹ U.2014.452 H

⁸² Lovforslag L211, almindelige bemærkninger, 2.1.2 beskæftigelsesministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

Stk. 2. Personskaden, jf. stk. 1, kan være fysisk eller psykisk og kan være varig eller forbigående. Det er ikke et krav, at personskaden medfører behov for behandling, eller at personskaden er blevet behandlet.

Det kan ikke læses direkte af loven at forudbestående lidelser kan anerkendes. Af forarbejderne er forudbestående lidelser ikke direkte nævnt ved denne lovændring, men eksemplet med stolen er nævnt⁸³, derudover er der i forarbejderne angivet at en forværring af en lidelse kan anerkendes som hidtil.⁸⁴ Det godtgøres herfor at den seneste lovændring ikke har haft til hensigt at ændre retsstilling for så vidt angår forudbestående lidelser.

En forudbestående lidelse kan få betydning ved at stille et udvidet krav til skadelidte om at bevise, at den pågældende skade er en følge af den forudbestående lidelse. Det er derfor afgørende at få beskrevet det præcise sygdomsforløb både før og efter arbejdsulykken. Ankestyrelsen har i principafgørelse 33-17 oplistet en række forhold, der bør belyses for at kunne vurdere, om arbejdsulykken har forværret den forudbestående lidelse.

Når grænserne for personskadebegrebet udvides, kan dette også påvirke vurderingen af forudbestående lidelser. Med det nye ulykkesbegreb, må det forventes at det vil blive nemmere at anerkende arbejdsskader med forudbestående lidelser. Dette kunne f.eks være i før omtalte tilfælde, hvor der ikke er en direkte ydre påvirkning, og hvor en mindre skade er opstået som følge af begrænset aktivitet. I sådan et tilfælde vil det måske være lettere for skadelidte at bevise at der er opstået en aktuel arbejdsskade, uafhængig af den forudbestående lidelse.

Nærværende speciale stiller derfor fortsat spørgsmålstejn ved, som det nævnes i bemærkningerne til § 6 af 2023 loven⁸⁵, at forudbestående sygdom ingen betydning har for anerkendelsesspørgsmålet. Det er korrekt, at forudbestående lidelser ikke er afgørende for, om en ulykke kan anerkendes som en arbejdsskade. Omvendt er det ikke

⁸³ Lovforslag L216, bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser, til § 6, personskade

⁸⁴ Lovforslag L211, bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser, til § 1

⁸⁵ Lovforslag L216, bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser § 6, forudbestående sygdomme

helt korrekt at sige, at forudbestående lidelser ingen betydning har for anerkendelsen af en arbejdsulykke.

Anerkendelsesspørgsmålet i retspraksis og forudbestående lidelser

I det følgende vil der blive undersøgt, hvilke elementer der kan påvirke udfaldet af sager om anerkendelse af forudbestående lidelser. Forholdene vil blive udledt af retspraksis samt ankestyrelsens principafgørelser. Efter lovændringen i 2020 bliver flere personskader anerkendt som en arbejdsskade idet 77% fik anerkendt arbejdsskaden i årene 2021-2023 mod 63% i årene 2017-2019.⁸⁶ Det ses også, at der efter lovændringen er minimal domspraksis på området, som vedrører anerkendelse og forudbestående lidelser. Dette kan også skyldes, at domstolene fortsat ikke har haft mulighed for at tage stilling til denne type sager på grund af sagsbehandlingstiden ved de forskellige instanser. Tidligere praksis vedrørende forudbestående lidelser er fortsat gældende.

Krav til anerkendelse af en arbejdsskade.

Ud fra en ordlyds fortolkning af arbejdsskadesikringslovens § 6 stk. 1, kan det udledes, at for at der er tale om ulykke i arbejdsskadelovens forstand, skal tre betingelser være opfyldt.

- 1) Der skal være tale om en personskade
- 2) Skaden skal være sket pludselig eller inden for 5 dage. Desuden skal lovens § 6 sammenholdes med § 5,
- 3) Betingelsen er at arbejdsskaden skal være en følge af arbejdet, eller de forhold der er foregået under, herunder at der skal være årsagsforbindelse mellem den aktuelle hændelse eller påvirkning og selve arbejdsskaden. Lovens betingelser er kumulative, hvorfor alle tre betingelser skal være opfyldt, før det kan statueres, at der er tale om en arbejdsskade efter lovens forstand.

⁸⁶ Søg selv i vores statistik | AES.dk, 11. nov. 2024, kl. 12:17, se bilag 1 om antal anerkendte skader 2017-2023

I det følgende vil der blive redegjort for de tre nævnte betingelser

Personskade

Som allerede nævnt skal der være tale om en personskade, for at opfylde betingelserne til, at der efter loven foreligger en arbejdsulykke.

Af arbejdsskadesikringslovens § 6, stk. 2 er der indsat en definition af, hvad en personskade er. Heraf fremgår det, at en personskade kan være fysisk eller psykisk, den kan være varig eller forbigående, derudover er det ikke et krav, at personskaden medfører et behov for behandling, eller at personskaden er blevet behandlet.

Af Ankestyrelsens principafgørelse 33-17 har Ankestyrelsen fastslået, at personskadebegrebet er et juridisk og ikke et lægeligt begreb. I Ankestyrelsens principmeddeles 25-21 har Ankestyrelsen taget stilling til, hvornår en skade udgør en personskade for ulykker, der er sket efter den 1. januar 2020, hvor arbejdsskadesikringslovens § 6, stk. 2 blev indført. Ankestyrelsen har af principmeddelelsen behandlet 3 sager, hvoraf den ene omhandler forværring af forudbestående sygdom, hvorfor det er denne, der i det følgende vil blive omtalt.

Sagen omhandler en person (A), der fik anerkendt arbejdsskaden efter at have været udsat for en hændelse. A var ude ved en kunde, der pludseligt faldt. A greb fat i kunden, hvorved A fik et knæk i ryggen. Forinden denne hændelse havde A de seneste 3 år gået til kiropraktor på grund af gener fra lænderyggen, hvor der har været lændesmerter med udstråling. Desuden har der været beskrevet en forværring af lændesmerterne få dage før ulykken som følge af private forhold. Ankestyrelsen har vurderet, at der i dette tilfælde er tale om udtalte forudbestående gener fra lænderyggen. Ankestyrelsen lægger i deres afgørelse vægt på, at der af kiropraktorjournalen 3 dage før arbejdsskaden er beskrevet, at det er gået godt med ryggen, indtil hændelse i privaten. Efter forholdet på arbejdet steg A's smerte niveau. Ankestyrelsen har lagt vægt på at der er tale om en forværring i den forudbestående lændesygdom i form af yderligere smerter. Hvor forværring består i en opblussen af de periodevis lænderygsmerter. Desuden har Ankestyrelsen lagt vægt på, at den anmeldte hændelse har medført en

belastning af lænderyggen, der er relevant i forhold til at medføre en opblussen af lænderyggen. Denne sag er særligt spændende, da der få dage forinden arbejdsulykken blev konstateret en forværring af de allerede eksisterende lændesmerter. I afgørelsen ses det, at Ankestyrelsen havde vægt på smerteniveauet og ved at dette blev forhøjet i forbindelse med arbejdsskaden, var dette en stor faktor i, at arbejdsskaden blev anerkendt.

Konklusionen af principmeddelelsen er, at det afgørende for, om der er tale om en personskade, at følgerne efter skaden har betydning for den tilskadekomnes aktuelle eller efterfølgende helbredsmæssig tilstand.⁸⁷

Det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget L211⁸⁸ at en følge efter en skade kan f.eks. være

*”et sår, en let forstuvning eller forstrækning, en hjernerystelse, der går over af sig selv efter kort tid eller en forbigående belastningsreaktion/tilpasningsreaktion udløst af en pludselig opstået truende situation, uanset om disse helbredsmæssige forringelser kræver medicinsk behandling for at gå over. Modsat vil eksempelvis et mindre blåt mærke, en overfladisk rift eller en forskrækkelse som udgangspunkt ikke kunne anses for en personskade efter loven”.*⁸⁹

Efter en subjektiv formålsfortolkning af ovenstående beskrivelse, vil der dermed skulle ske en sondring mellem et sår og en overfladisk rift.⁹⁰ Grænserne for sondringen af om der er sket personskade skal gå ved om følgerne til hændelsen eller påvirkningen i almindelighed opfattes som værende en egentlig personskade.⁹¹

Dette må siges at være en noget flydende grænse. Domstolene har endnu ikke taget stilling til rækkevidden af definitionen af personskadebegrebet efter det blev indsat i januar 2020.

⁸⁷ Ankestyrelsens principafgørelse 25-21

⁸⁸ Lovforslag L211, almindelige bemærkninger, 2.1.2 beskæftigelsesministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

⁸⁹ Lovforslag L211, almindelige bemærkninger, 2.1.2 beskæftigelsesministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

⁹⁰ Kielberg, Mikael, Arbejdsskadesikringsloven, 7. udgave s. 259

⁹¹ Lovforslag L211, almindelige bemærkninger, 2.1.2 beskæftigelsesministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

Forværringer af en forudbestående lidelse, kan anerkendes som en personskade i de tilfælde hvor hændelsen eller påvirkningen har medført en forværring af en forudbestående lidelse, i sådan et omfang at forværringen i sig selv kan udgøre en personskade.⁹² Med en forudbestående lidelse, kan man i nogle tilfælde være udsat for skader i højere grad end en rask person. Med det nye ulykkesbegreb må tiden vise om det vil blive nemmere at påvise at den aktuelle skade har medført en forværring af den forudbestående.

For at påvise, at der er sket en personskade, kan man indhente journaler fra læge eller anden relevant behandler. Herefter vil fokus være efter en mere medicinsk vurdering, herunder om der efter ulykken har været flere henvendelser til læge eller andre aktuelle behandlinger, og om der været et øget medicinindtag.⁹³ Efter officialmaksimen, er det den relevante myndighed, der har pligt til at indhente de nødvendige oplysninger. I forbindelse med vurderingen af en arbejdsskade, er de relevante myndigheder Arbejdsmarkedets Erhvervssikring og Ankestyrelsen.⁹⁴ Det afgørende for vurderingen er, om den forværring der måtte være sket, i sig selv kan udgøre en personskade.

Pludselig skade, eller inden for 5 dage

Udover kravet til om, at der skal være tale om en personskade, er det en betingelse at personskaden er *"forårsaget af en hændelse eller en påvirkning, der sker pludseligt eller inden for 5 dage."*

Begreberne hændelse eller påvirkning er i lovens forarbejder ikke defineret. Kielberg har anført, at hvad der ikke kan kategoriseres som en enkeltstående pludselig hændelse, betegner man som en påvirkning. Begreberne har derudover ingen selvstændig retlig betydning.⁹⁵

⁹² Lovforslag L216, bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser, §6 forudbestående sygdomme

⁹³ Kielberg, Mikael, Arbejdsskadesikringsloven, 7. udgave s. 257 + Ankestyrelsens principafgørelse 36-14

⁹⁴ Kielberg, Mikael, Arbejdsskadesikringsloven, 7. udgave s. 264

⁹⁵ Kielberg, Mikael, Arbejdsskadesikringsloven, 7. udgave s. 249

Årsagssammenhæng og sammenhæng med anerkendelse

Spørgsmålet om årsagssammenhæng er dermed afgørende for vurderingen af, om der er tale om en arbejdsulykke. Årsagssammenhængene skal vurderes dels ud fra juridisk perspektiv, dels ud fra et medicinsk perspektiv. Endvidere skal man i vurderingen medtage et egnethedskriterie.

Det fremgår af Ankestyrelsens principafgørelse 7-13, at man ved en vurdering af om en hændelse kan anerkendes, skal se på det samlede hændelsesforløb, som har ledt op til arbejdsulykken og ikke bare det moment som er sket umiddelbart før skaden. Endvidere fremgår der af lovbemærkningerne til § 6, stk. 1, at der skal foretages en juridisk såvel som en lægelig vurdering af, om der er årsagssammenhæng mellem hændelsen eller påvirkningen og personskaden. I vurderingen skal der medtages om hændelsen eller påvirkningen er egnet til at forårsage den aktuelle personskade.⁹⁶

Sårbarhedsprincippet herunder forudbestående lidelser hænger tæt sammen med kausalitetskravet. Ved vurderingen af om der er faktisk årsagsforbindelse mellem skadevolders handling og skadelidtes aktuelle skade⁹⁷

Ved anerkendelse af en arbejdsskade, hvor der er forudbestående lidelser, er spørgsmålet om årsagssammenhæng altafgørende. Efter arbejdsskadesikringslovens § 6 er det et krav, at der er sammenhæng mellem hændelsen/påvirkningen og skaden. Det skal dermed sandsynliggøres at der er en årsagsforbindelse mellem ulykken og det arbejde, som denne er foregået under.

I det følgende vil der blive redegjort for de betingelser, der skal være opfyldt, før der kan statueres årsagssammenhæng mellem den aktuelle hændelse eller påvirkning og selve arbejdsskaden, herunder med fokus på, hvilke udfordringer der kan opstå i forbindelse med en forudbestående lidelse, samt hvilke elementer der bliver lagt vægt på førend kravet til årsagssammenhæng kan opfyldes.

⁹⁶ Lovforslag L211, lovforslagets hovedpunkter, 2.1.1 gældende ret

⁹⁷ Ehlers, Andreas Bloch, Kausalitet i personskadeerstatningsretten s. 266

Der ses en særlig problemstilling med at få fastlagt årsagsforbindelsen i relation med at den skadelidte har haft en forudbestående lidelse.⁹⁸ Dette gælder især i situationer, hvor de samme gener, som skadelidte havde før hændelsen på arbejdspladsen, fortsat gøres gældende efterfølgende. Et eksempel her på ses ved FED2008.136V.

A var udsat for en ulykke på sin arbejdsplads, hvor A i forbindelse med sit arbejde, fik en 7 kg. tung kasse ned over sit hoved, hvilket medførte en whip-lash læsion. Egen læge havde overfor Arbejdsskadestyrelsen frembragt en lægeerklæring, hvor der var angivet, at der ikke var forudbestående sygelig tilstand. Det fremgår dog, at A havde været ved militæret, hvor han var udsat for et traume mod højre side af hovedet. Af et notet fra A's fysioterapeut fremgår det, at A tidligere har haft tendens til spændingshovedpine, men at den aktuelle hovedpine er mere kraftig og af vedvarende karakter. AES anerkendte ulykken som en arbejdsskade, med begrundelsen, at der er årsagssammenhæng mellem det forhold at få en 7 kg tung kasse ned over hovedet og det at få en whip-lash læsion. Sagen kom for retten, da A gjorde gældende at arbejdsgiveren havde handlet ansvarspådragende overfor A. I den forbindelse tog retten også stilling til anerkendelsesspørgsmålet. Spørgsmålet om A's gener blev indbragt for retslægerådet, som udtalte at de subjektive klager ikke fandtes at være objektiviseret ved lægefaglige undersøgelser. Endvidere udtalte retslægerådet, at smerteklagerne kan være forværret i tilslutning til ulykkestilfældet, men at de kun med mindre sandsynlighed skyldes hændelsen. På baggrund af Retslægerådets udtalelse lagde byretten til grund, at det ikke med overvejende sandsynlighed var uheldet der var årsag til A's nuværende lidelse. Landsretten tiltrådte byrettens afgørelse, med den begrundelse at der ikke er tilstrækkeligt sandsynliggjort, at der er årsagssammenhæng mellem uheldet og A's varige gener eller nogen del af hans efterfølgende sygeperiode. Som det fremgår, blev retslægerådets udtalelse om, at det ikke kunne sandsynliggøres, at der var årsagssammenhæng afgørende for udfaldet. I de tilfælde, hvor der opstår tvivl om årsagssammenhæng, vil det have den betydning, at den relevante årsagssammenhæng i sådanne sager ikke kan anses for bevist. Ved forudbestående lidelser, kan det derfor være svært med sikkerhed at afgøre, hvorvidt der er årsagssammenhæng mellem hændelsen og den efterfølgende skade.

⁹⁸ Haug, Martin og Schwarz, Finn, Ansvar for arbejdsskader s. 365

Ved vurderingen af om der er mellem årsagssammenhæng mellem påvirkningen og personskaden, skal der henholdsvis ske en juridisk og en medicinsk afklaring og vurdering af de faktiske forhold. Ud over overstående vurdering, er der af Lassen⁹⁹ beskrevet en erstatningsretlig grundsætning, der er med til at regulere og præcisere årssagsrækkerne, for tilfælde med forudbestående lidelser. Grundsætningen er på trods af, at den er mere end 100 år gammel fortsat gældende fortsat gældende

"Hvad det synes at måtte komme an på, er, om dispositionen er af en sådan styrke, at skaden, selv om den tilfældige lejlighedsårsag ikke var trådt til, dog vilde være indtruffen væsentlig på samme måde og til væsentlig samme tid, enten af sig selv eller som følge af anden lejlighedsårsag, der ifølge livets almindelige gang ikke kunne være udebleven"

Heraf kan det udledes, at et element i vurderingen er, om den forudbestående lidelse, ville have vist sig uanset, om der var sket en arbejdsskade. Den tidsmæssige ramme er herefter afgørende, hvor den forudbestående lidelse skal have vist sig enten "inden for nær fremtid" eller "på væsentligt samme tidspunkt".

Ovenstående kan sammenholdes med den juridiske vurdering, der skal foretages af straks- og brosymptomer. Hvoraf at der skal være en tidsmæssig sammenhæng mellem skaden og de efterfølgende gener, førend der kan statueres årsagssammenhæng.

Egnethed

I forlængelse af diskussionen om årsagssammenhæng mellem hændelsen ikke skal ses på isoleret set, men sammenholdes med den skadelidtes forudbestående lidelse, har Højesteret med to afgørelser U.2017.516H og U.2017.531H taget stilling til spørgsmålet om årsagssammenhæng. U.2017.516H og U.2017.531H blev afsagt samme dag, og skal læses i sammenhæng. Hermed afklares, om hændelsen og den efterfølgende skade skal vurderes i forhold til en rask krop og dermed anses som generelt egnet til at

⁹⁹ TfR 1907 s. 289, 16. okt. 2024, kl. 13:12 + Kielberg, Mikael, Arbejdsskadesikringsloven, 7. udgave s. 504 samt U.2011B.173

forårsage en skade, eller om vurderingen skal fokusere på, hvordan hændelsen specifikt har påvirket den skadelidte.

I U.2017.516H udtalte Højesteret, at den forudbestående lidelse var blevet forværret af arbejdsskaden og dermed havde pådraget sig en personskade.

I U.2017.531H udtalte højesteret efter retslægerådets vurdering, at smerterne var forbigående og der ikke var årsagssammenhæng

I U.2017.516H skulle A som led i sit arbejde, som vognmand, læsse en container med affald på en station for affaldshåndtering. I den forbindelse skulle han afmontere et net på 28 kg, som var monteret på lastbilens container. Efter A havde taget nettet af, ville han som sædvanligt lægge det sammen. A sad i den forbindelse på hug. Da han ville løfte det sammenfoldede net op, gled A's fod i græsset så han fik overbalance, hvorefter han ikke længere kunne rette sig op. A oplevede straks smerter. A fik senere konstateret en prolaps. A havde ikke forud for ulykken haft gener i ryggen. Ved en MR-scanning i forlængelse af uheldet, blev der udover prolapsen fundet en degenerativ ryglidelse. Sådan en lidelse udvikles over flere år, og har dermed været til stede forud for hændelsen. Højesteret skulle tage stilling til hvorvidt der var årsagssammenhæng mellem hændelsen og rygsmerterne.

Højesteret udtalte at *"Ved vurderingen af årsagssammenhæng må der bl.a. lægges vægt på, i hvilket omfang hændelsen er egnet til at forårsage den skade (...). Det kan være tilfældet, hvis der er en biologisk naturlig og logisk forklaring på, at skaden opstod som følge af hændelsen på arbejdet. Der kan også tages hensyn til, om hændelsen har haft en karakter og et omfang, der gør det sandsynligt, at skaden opstod som følge af hændelsen."*

Retslægerådet udtalte, at diskusprolaps er findes hyppigt i befolkningen uden at give symptomer. Desuden kunne Retslægerådet ikke afgøre om diskusprolapsen var fremkommet ved belastning, eller blot var blevet symptomgivende. Endvidere udtalte Retslægerådet, at hændelsen ikke i sig selv kunne fremkalde en diskusprolaps i en rask ryg. Højesteret fandt, at det ikke var godtgjort, at diskusprolapsen var forårsaget af hændelsen. Men efter udtalelsen fra Retslægerådet lagde Højesteret til grund, at hændelsen havde helbredsmæssige følger for A. Højesteret udtalte, at det forhold, at prolapsen blev symptomgivende, indebar en forværring af A's forudbestående

ryglidelse, i det A efter ulykken fik vedvarende symptomer, hvorefter Højesteret afgjorde at A havde pådraget sig en anerkendt personskade efter arbejdsskadesikringsloven.

Som følge af dommen (samt U.2017.531H) udarbejdede Kammeradvokaten et notat¹⁰⁰, hvor Kammeradvokaten kommenterede at ”Højesteret ikke har taget eksplicit stilling til det spørgsmål, som Ankestyrelsen præsenterede, nemlig om ”egnethed” – ved en forudbestående sygdom i den skadede legemsdel – skal bedømmes i forhold til det, der kunne ske, hvis den pågældende legemsdel ikke var syg, eller i forhold til den syge legemsdel.” Derudover konkluderes Kammeradvokaten at, ”Højesteret heller ikke har taget eksplicit stilling til det anbringende, som den tilskadekomne præsenterede, nemlig at det er et grundlæggende princip, som ikke er fraveget i arbejdsskadesikringsloven, at ”man skal tage skadelidte som skadelidte er”. Afslutningsvist konkluderede Kammeradvokaten, at vurderingen skal fokusere på, hvad der konkret udgør den mest sandsynlige årsagssammenhæng. Det blev samtidig understreget, at princippet om at tage skadelidte som vedkommende er, ikke i sig selv er afgørende for, om den tilskadekomne sammenlignes med en person med eller uden en tilsvarende forudbestående sygdom.

I sagen kunne det ikke med overvejende sandsynlighed bevises at diskusprolapsen var fremkommet af hændelsen på arbejdet, eller om dette blot havde resulteret i, at den blev symptomgivende. Det har derfor ikke været nødvendigt at vurdere om hændelsen var egnet til at fremkomme med en diskusprolaps. Det var i det konkrete tilfælde forværringen af A's forudbestående lidelse, der udgjorde en personskade. Højesteret, gengav aldrig Retslægerådets udtalelser om en rask krop, i afgørelsen, hvorfor det vurderes, at Højesteret ikke fandt det nødvendigt at foretage en sammenligning mellem en person med en forudbestående lidelse og en rask krop. En vurdering af egnethed, skal således ikke ske med udgangspunkt i den raske krop, men man må se på den enkeltes helbred på tidspunktet op til skaden.

Det konkluderes hermed, at der skal foretages en konkret vurdering i forhold til den skadelidtes helbredsmæssige situation, samt et element i vurderingen er, at det generelle erstatningsretlige princip om, at man skal tage skadelidte, som han er, uanset

¹⁰⁰ <https://ast.dk/filer/nyheder/notat-om-hrd-09-11-2016.pdf>, 13. jan.2055 kl. 13:11

om det gælder en latent, eller færdig skade, også gælder inden for rammerne af arbejdsskadesikringsloven.

I forlængelse heraf udarbejdede Ankestyrelsen en række principafgørelser. Ankestyrelsens principafgørelse 33-17 angiver at myndighederne skal foretage en konkret bedømmelse, hvis den skadelidte har en forudbestående sygdom, der ikke før hændelsen, har givet symptomer. Af Ankestyrelsens principafgørelse 61-17 har ankestyrelsen udtalt, at en forværring af en forudbestående sygdom kan anerkendes, når den skadelidte kan bevise, at hændelsen har medført denne forværring af en kronisk lidelse i et omfang, der i sig selv udgør en personskaade. Myndighederne skal vurdere, hvad der er den mest sandsynlige årsag til personskaaden.

Ankestyrelsen benævner "kronisk lidelse". Som beskrevet i afsnittet "*begrebsafklaring af forudbestående lidelser*" må det antages at dette også dækker over nærværende speciales begrebsforståelse af forudbestående lidelse.

I U.2017.531H rakte A, som var lagerarbejder, ud efter en kasse på 8-10 kg som havde sat sig fast ved et transportbånd, hvorefter hun fik et smæld i ryggen, som resulterede i vedvarende smerter i ryggen. A havde ikke forudbestående gener. I sagen udtalte Retslægerådet, at hændelsen var egnet til at medføre akutte rygsmerter og at det er almindeligt, at situationer som denne ofte giver anledning til forbigående rygsmerter, men sjældent varige gener. Endvidere udtalte Retslægerådet, at forudbestående ryglidelser øger risikoen for, at generne bliver varige, men at dette tilsyneladende ikke var tilfældet i denne sag. Højesteret lagde til grund, at hændelse havde påført A akutte rygsmerter, men at det ikke var godtgjort, at hændelsen var årsagen til A's vedvarende rygsmerter. Endvidere kom Højesteret frem til, at der efter lægelige udtalelser var en forventning til, at smerterne ville gå væk igen. Dommen er fra før lovændringen i 2020, og Højesteret henviste i den forbindelse til U.2014.452H, og fastslog, at forbigående smerter, normalt ikke ville være en personskaade efter Arbejdsskadesikringsloven.

Selvom U.2017.531H ikke isoleret set siger noget om forudbestående lidelser, er den alligevel medtaget, da de to domme sammenholdt, giver en afklaring af, hvilke elementer domstolen lægger vægt på for så vidt gælder forudbestående lidelser, og hvordan dette skal ses i forhold til en "rask" person.

I begge domme lægger Højesteret Retslægerådet udtalelser til grund for vurderingen. Ved U.2017.531H var hændelsen egnet til at medføre akutte rygsmerter, men Retslægerådet udtalte, at sådan smerte ofte forsvinder igen. De kunne ikke forklare, hvorfor de ikke var forsvundet i det konkrete tilfælde. Ud fra at Højesteret lægger vægt på Retslægerådet meget generelle udmelding om hændelsens egnethed, kan det siges, at man ved vurdering af årsagssammenhæng, ikke kun lægger vægt på den konkrete hændelse og det efterfølgende specifikke hændelsesforløb (som anført ovenover ved analysen af U.2017.516H), Højesteret tillægger det også vægt om hændelsen generelt må siges at være egnet til at forårsage den efterfølgende skade. Med ændring af loven i 2020, ville man nok i dag være kommet frem til et andet resultat i forhold til, at man i dag har hjemmel til at anerkende en forbigående arbejdsskade, men det formodes, at domstolenes vægt på det generelle i forhold til egnethed, fortsat er gældende. Dette fremgår også af forarbejderne til 2020-ændringen hvor der er angivet at *"en skade vil fortsat skulle afvises, hvis den påvirkning, der er tale om, ikke er egnet til at forårsage skaden"*¹⁰¹.

Mere om sårbarhedsprincippet

I forbindelse med at få en skade anerkendt som en arbejdsskade, når skaden opstår i forbindelse med en hændelse, som ikke skyldes arbejdet eller de forhold, hvor det foregår under, har Højesteret afsagt to domme, der belyser, hvordan en arbejdsskade anerkendes i situationer, hvor arbejdsgiver må tage skadelidte, som han er.

Den første sag U.2024.257H angår en lægestuderende, der under sit praktikophold på en klinik, sidder på en taburet og observerer lægens arbejde. Pludselig får den studerende et ildebefindende og falder ned fra tabureten, hvor hun slog hovedet ned i gulvet og fik sin fod ind til taburettens bøjle, hvorved hun pådrog sig en hjernerystelse og et fodknoglebrud. Parterne var enige om at ildebefindendet og besvimelsen ikke skyldtes arbejdet eller de forhold, hvorunder det var foregået. Højesteret gør i deres begrundelse opmærksom på, at parterne var enige om, at hendes arbejde ikke var årsag til selve besvimelsen, omend de henførte til, at der var tale om en ulykke efter lovens § 6, og at skaden skete i forbindelse med, at hun var i færd med at udføre sit

¹⁰¹ Lovforslag L211, bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser, til nr. 1

arbejde, hvorfor højesteret afgjorde, at skaden var omfattet af arbejdsskadesikringsloven. Endvidere kom Højesteret frem til den konklusion, at der ikke skulle foretages en sandsynlighedsvurdering af, om hun ville være kommet lige så slemt til skade, hvis den samme situation var opstået andre steder end på arbejdet.

U.2024.249H, er en lignende afgørelse fra Højesteret, som også omhandler en person, der i forbindelse med sit arbejde besvimer og falder ned fra en stol og slår sig, også i dette tilfælde anerkendes det at være en arbejdsskade, og Højesteret fremkommer med enslydende argumenter.

Begge domme illustrerer, at i forbindelse med, at en arbejdsskade opstår på arbejdet som følge af, skadelidtes egne forhold, vil følgerne efter arbejdsskaden være en arbejdsulykke, og at der i forbindelse med skader, hvor skadelidte i forvejen er sårbar, ikke skal foretages en sandsynlighed af, om skadelidte ville være kommet lige så slemt til skade, hvis skaden var opstået i eget hjem. Når disse domme er medtaget, selvom de ikke siger noget direkte om forudbestående lidelser, er det fordi, at de er med til at illustrere, at skadelidtes sårbarhed, ikke skal tillægges stor vægt, når det kommer til at anerkende en arbejdsskade, hvor der, forinden arbejdsskaden, er en forudbestående lidelse. Det vil dermed altid være arbejdsgiver, der har ansvaret for følgerne af de ansattes arbejdsrelaterede skader. Dommene opretholder således princippet om, at man må tage skadelidte, som denne er, hvilket kan siges at være et element som vægter højt i vurderingen af anerkendelsesspørgsmålet

Bevisreglerne

De almindelige erstatningsretlige principper om ligefrem bevisbyrde er også gældende for arbejdsskader.¹⁰² Den skadelidte skal dermed kunne bevise, at alle tre betingelser, som de fremgår af § 6, stk. 1, er opfyldt, førend der kan ske anerkendelse af arbejdsulykken. Den skadelidte skal med "overvejende sandsynlighed" kunne løfte bevisbyrden, for at han har været udsat for en arbejdsskade. Men dette er det altså nok at kunne bevise, at der kun lige er mere end 50% sandsynligt, at betingelserne til anerkendelse kan løftes.

¹⁰² Lovforslag L211, bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmer, til §1, samt Kielberg, Mikael, Arbejdsskadesikringsloven, 7. udgave s. 247,

Omvendt er det myndighederne, der har bevisbyrden for, om der er grundlag for at foretage fradrag i det påviste tab, som følge af forudbestående lidelser, som behandles i gennemgangen af formodningsreglen.

Ankestyrelsen har ved principafgørelse 33-17 taget stilling til, at hvis den skadelidte har en forudbestående sygdom, der ikke har givet symptomer før en hændelse, skal myndighederne foretage en konkret bevisbedømmelse. Elementer i denne bevisbedømmelse kan være den tidsmæssige sammenhæng, eller hvornår der er sket kontakt til læge eller anden behandler, om der har været længerevarende gener, eller gener, der er svundet efter relevant behandling. Herunder hvilke relevante behandlinger har fundet sted, hvilken forudbestående sygdom, der har været til stede med symptomer før hændelsen, eller om der er forudbestående sygdom, som er konstateret efter hændelsen og ikke har været symptomangivende. Ligeledes hvor symptomerne har udviklet sig efter hændelsen samt en vurdering af egnethedskravet, herunder om der har været relevant belastning i forhold til den beskadigede legemsdel.

Når der foreligger forudbestående lidelser, skal det sondres mellem, om lidelsen tidligere har medført gener, eller om den ville have udviklet sig på omtrent samme måde og inden for samme tidsramme uafhængigt af tilskadekomsten. Det er særdeles vanskeligt at løfte bevisbyrden for, at en forudbestående tilstand, som ikke gav symptomer før selve skadetidspunktet, ville have udviklet sig og forårsaget symptomer på omtrent samme tidspunkt, selv hvis arbejdsskaden ikke var sket.¹⁰³ Ved bevisbedømmelsen foretages en medicinsk og juridisk bevisbedømmelse af om der er årsagssammenhæng mellem hændelsen og personskaden.

Konklusion for anerkendelse

Folketinget har over flere omgange reformeret arbejdsskadesystemet med det formål at få flere arbejdsskader anerkendt. Efter U.2014.452H så man et fald i antallet af anerkendte arbejdsskader, og det var først efter lovændringen i 2019 med ændringer

¹⁰³ Kielberg, Mikael, Arbejdsskadesikringsloven, 7. udgave s. 515

til ulykkesbegrebet, som endeligt fik antallet af anerkendte arbejdsskader til at stige. Dermed tilsidesætter lovgivningen dommen fra 2014, og definerer at arbejdsskader skal anerkendes uanset omfang, og der ikke er bagatelgrænse for skader når det vedrører anerkendelsen.

Efter effekten af denne lovændring konstateres det, at loven således lever op til formålet, om at skader forårsaget af arbejdet eller de forhold, de foregår under, skal føre til anerkendelse.

Disse elementer tillægges vægt i forbindelse med anerkendelse af arbejdsskader med forudbestående lidelser:

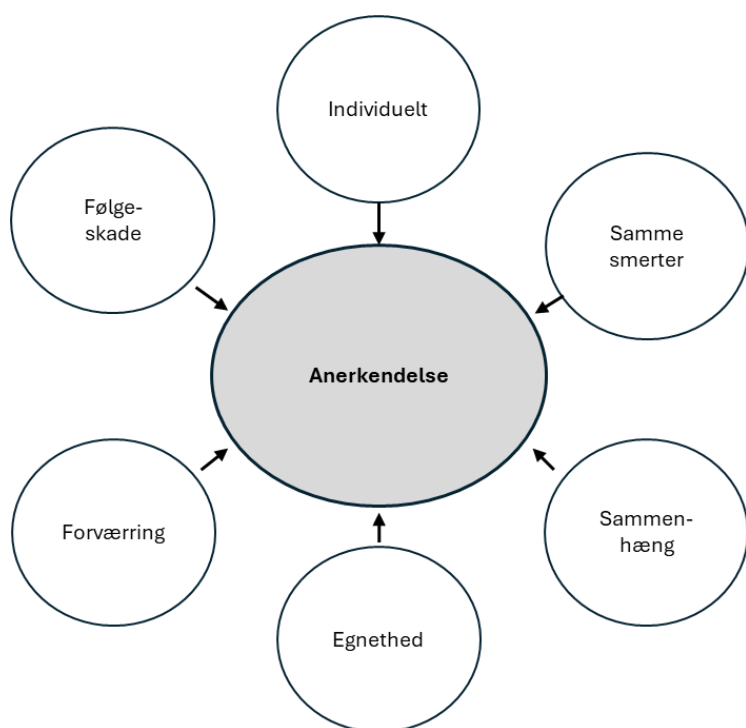
- **Individuelt:** Enhver skade skal vurderes individuelt ud fra den enkelte persons forudbestående lidelse, den skadelidte skal således ikke sammenlignes med, om der også ville opstå en tilsvarende skade, såfremt hændelsen var sket på en person med en sund krop.
- **Følgeskade:** I relation til anerkendelsen kan en forudbestående lidelse få betydning ved at der stilles et udvidet krav til skadelidte om at bevise, at den pågældende skade er en følge af den forudbestående lidelse.
- **Forværring:** Den forværring der er sket efter arbejdsskaden, skal i sig selv kunne udgøre en persons skade.
- **Samme smerter:** Forudbestående lidelse kan få den betydning, at skaden afvises, selvom hændelsen ville have udløst smerter for en anden person, såfremt personen med den forudbestående lidelse ikke har oplevet en forværring. I det tilfælde at hændelsen har udløst smerter eller gener lignende dem personen have i forvejen, kan skaden afvises.
- **Egnethed:** Ulykken skal være egnet til at medføre den aktuelle skade, hvilket skal bevises med overvejende sandsynlighed. Egnethed kan være biologisk naturlig eller en logisk forklaring på at skaden opstod. Hændelsen skal have haft et omfang der gjorde det sandsynligt, at skaden opstod.
- **Sammenhæng:** Den tidsmæssige sammenhæng af den forudbestående lidelse kan belyses med sundhedsfaglig dokumentation.

Det kan konkluderes at disse 6 elementer skal være til stede før en ulykke kan anerkendes som en arbejdsskade. Disse elementer er forbundet med spørgsmålet om årsagssammenhæng.

Anerkendelse af en arbejdsskade er en forudsætning for at der kan ske udmåling af arbejdsskaden herunder fradrag af forudbestående lidelser.

Flere arbejdsskader anerkendes, da 77% fik anerkendt arbejdsskader i årene 2021-2023, mod 63% anerkendte i årene 2017-2019.

Denne systematiske sammenhæng kan illustreres via denne model:

4) Udmåling

Udmåling af erstatning ved forudbestående lidelser.

Anerkendelsesspørgsmålet og spørgsmålet om udmålingen af erstatningen, er et todelt system, hvor kutyme er, at myndighederne kommer frem til, at de anerkender skaden som en arbejdsulykke, hvorefter der går en rum tid, før der bliver taget stilling til, hvad den egentlige erstatning skal bestå af, herunder om der skal ske fradrag af forudbestående lidelser.

I det følgende vil der kort blive redegjort for de forskellige erstatningsmuligheder, en anerkendelse af skaden kan føre til, hvorefter der vil følge en analyse af arbejdsskadesikringslovens §§ 12, som hjemler nedsættelse af erstatningen i forbindelse med forudbestående lidelser.

Ydelser efter arbejdsskadesikringsloven

Såfremt personskaden bliver anerkendt som en arbejdsskade, kan den skadelidte opnå ydelser i henhold til arbejdsskadesikringslovens § 11. Det følger af § 11, at ydelser efter loven er:

- 1) betaling af udgifter til sygebehandling, optræning og hjælpemidler m.m., jf. § 15,*
- 2) erstatning for tab af erhvervsevne, jf. § 17 og § 17 a,*
- 3) godtgørelse for varigt mén, jf. § 18,*
- 4) uddannelsesgodtgørelse, jf. § 18 b,*
- 5) overgangsbetrag ved dødsfald, jf. § 19,*
- 6) erstatning for tab af forsørger, jf. §§ 20-22, og*
- 7) godtgørelse til efterladte, jf. § 23.*

Lovens opregning af ydelser er udtømmende. I forbindelse med et eventuelt fradrag af en forudbestående lidelse, er de relevante ydelser; erstatning for tab af erhvervsevne, samt godtgørelse for varigt mén. Som nævnt i afgrænsningen vil der ikke blive redegjort for de øvrige ydelser.

Med vedtagelsen af lov om arbejdsskadeforsikring i 1978¹⁰⁴ skete der en opdeling af erstatningsydelse, hvorefter erstatningsydelsen gik fra at være én samlet invaliditetserstatning, som primært blev vurderet på baggrund af et medicinsk grundlag, til at blive opdelt i henholdsvis mén godtgørelse og erstatning for tabt erhvervsevne.

Som det fremgår af forarbejderne til 2003 loven:

"Spørgsmålet om forudbestående sygdom får først betydning, når der skal fastsættes godtgørelse og erstatning, idet der trækkes fra i et påvist varigt mén eller tab af erhvervsevne, hvis det er overvejende sandsynligt, at det varige mén, eller tabet af erhvervsevne helt eller delvist skyldes andet end arbejdsskaden."¹⁰⁵

I det følgende vil der blive redegjort for mén godtgørelsen og tab af erhvervsevne.

Om erstatning for tab af erhvervsevne

Det følger af en ordlydsfortolkning af arbejdsskadesikringslovens § 17, at de tilfælde hvor en arbejdsskade har nedsat skadelidtes erhvervsevne med minimum 15 % har skadelidte ret til erstatning for tab af erhvervsevne. Som følge af en subjektiv formålsfortolkning skal de 15 % ikke forstås som en endelig minimumsgrænse da der af bemærkningerne til loven¹⁰⁶ bl.a. henvises til Ankestyrelsens principmeddelelse 14-20¹⁰⁷. Af Principmeddelelse 14-20 fremgår det, at et indtægtstab på lidt mindre end de 15%, ud fra en konkret vurdering, fortsat kan få tilkendt erstatning for tab af erhvervsevne.¹⁰⁸

Tabet af erhvervsevne fastsættes på grundlag af forskellen mellem skadelidte indtjeningsevne før arbejdsskaden, jf. stk. 2, og indtjeningsevnen efter arbejdsskaden,

¹⁰⁴ Lov nr. 79 af 8. marts 1978, lov om arbejdsskadeforsikring

¹⁰⁵ Lovforslag L 23, almindelige bemærkninger

¹⁰⁶ Lovforslag L 23, bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser, til nr. 6

¹⁰⁷ Ankestyrelsens principmeddelelse 14-20 om arbejdsskade - erhvervsevnetab - fleksjob - midlertidig afgørelse

¹⁰⁸ Konkret har der været tilfælde med en lønnedgang på ned til 13,4 %, hvorefter man havde ret til erstatning for tab af erhvervsevne på 15 %

jf. stk. 3. Tabet af erhvervsevne fastsættes med 10 procents intervaller, med starte fra 15%, 20%, 30% osv. frem til 100% procent.

I medfør af 2023-loven sker der en ændring i forbindelse med, fradrag af forudbestående lidelser. Hvorefter myndighederne skal foretage fradraget af forudbestående lidelser, før erhvervsevnen afrundes til den nærmeste procentsats. For anerkendte arbejdsskader sket før 1. juli 2024 skal fradraget af en forudbestående lidelse først foretages i erhvervsevnetabsprocent, efter der er sket afrunding.¹⁰⁹

Erhvervsevnetabet udregnes herefter ud fra erhvervsevne før arbejdsskaden, hvoraf man også må medtage, hvad den er i forbindelse med, at skadelidte har en forudbestående lidelse, sammenholdt med erhvervsevnen og de konkrete erhvervsmuligheder, efter den aktuelle arbejdsskade.

Vurderingen af erstatning for erhvervsevnetab, foretages ud fra juridisk kausalitet. Der skal således foretages en juridisk vurdering af sammenhæng mellem arbejdsskaden og den skadelidtes erhvervsmæssige situation.¹¹⁰

I tilfælde af, at den erhvervsmæssige situation ikke er afklaret, kan Arbejdsmarkedets Erhvervssikring i medfør af § 17 stk. 5 træffe en midlertidig afgørelse om erhvervsevnetabsprocenten, som altid skal følges op af en endelig afgørelse.

Har den skadelidte en forudbestående lidelse, betyder det ikke nødvendigvis, at denne skal fradrages i forbindelse med fastsættelsen af erhvervsevnetabet. Det afgørende i denne vurdering er, hvordan den forudbestående lidelse påvirkede arbejdsindsatsen før den anerkendte arbejdsskade. Hvis den forudbestående lidelse ikke havde indflydelse på arbejdet før den aktuelle arbejdsskade, skal der ikke foretages fradrag i det samlede erhvervsevnetab, da lidelsen ikke har bidraget til tabet af erhvervsevnen.¹¹¹

For latente forudbestående lidelser kan der kun ske fradrag, såfremt lidelsen ville have medført en nedgang i arbejdssevnen, på samme måde og inden for cirka samme tid, i et tilfælde for arbejdsskaden ikke havde været til stede.¹¹²

¹⁰⁹ Lovforslag L 23, bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser, til nr. 6

¹¹⁰ Kielberg, Mikael, Arbejdsskadesikringsloven, 7. udgave s. 503

¹¹¹ Kielberg, Mikael, Arbejdsskadesikringsloven, 7. udgave s. 503

¹¹² Kielberg, Mikael, Arbejdsskadesikringsloven, 7. udgave s. 519

Om godtgørelse for varigt mén

Det følger af arbejdsskadesikringsloven § 18 at *"har en arbejdsskade påført tilskadekomne varigt mén, har den pågældende ret til godtgørelse. Godtgørelse ydes dog ikke, hvis méngraden fastsættes til mindre end 5 procent."* Ved vurderingen af méngraden, skal det også foretages en vurdering af, om der har været forudbestående lidelser og om disse kan adskilles fra ménet efter den aktuelle arbejdsskade, dette gøres som følge af den medicinske kausalitet.¹¹³ Grænsen på de 5 % gælder uanset, om den skadelidte før den aktuelle arbejdsskade har haft et varigt mén, jf. U.2013.1689Ø. Af dommen var det samlede mén på 12 %, hvoraf 8 % var som led i den forudbestående lidelse og de resterende 4 % var som følge af den aktuelle arbejdsskade, hvorefter anklager frembragte den påstand, at der burde blive udmålt en mén godtgørelse på 4 %, i forbindelse med, at den samlede méngrad var på mere end 5 %. Dette afviste Landsretten, med den begrundelse, at loven ikke skal forstås således, at man kan få tildelt godtgørelse for varigt mén, hvis den méngrad, der skyldes arbejdsskaden samlet er mindre end 5 %.

Det er således ikke arbejdsgiver, der skal bære ansvaret for skadelidtes forudbestående lidelse, med hensyn til udmålingen af mén graden. Og i denne forbindelse, skal arbejdsgiver altså ikke tage skadelidte, som han er, om end skadelidte ikke har været påvirket af sine mén på arbejdspladsen. Det vil derfor altid kun være den méngrad som er en følge af arbejdsskaden, der skal kompenseres for, og denne kan ikke være på under 5 %.

Godtgørelse for varigt mén er en økonomisk godtgørelse, som skal godtgøre et ikke-økonomisk tab. Méngraden fastsættes på baggrund af skadens medicinske art og omfang og under hensyn til de ulemper i tilskadekomnes personlige livsførelse, som arbejdsskaden har forvoldt, jf. arbejdsskadesikringslovens § 18, stk. 2. Det er derfor primært den medicinske årsagsvurdering, der skal anvendes, og denne er uafhængig

¹¹³ Kielberg, Mikael, Arbejdsskadesikringsloven, 7. udgave s. 502

af skadelidtes indtægt.¹¹⁴ Méngraden fastsættes på baggrund af Arbejdsmarkedets Erhvervssikrings vejledende méntabel.¹¹⁵

Bestemmelsen er ikke ændret siden vedtagelsen af lov om arbejdsskadeforsikring i 1978¹¹⁶

Ankestyrelsens principmeddelelse 39-23 fastslår, at i tilfælde af forudbestående lidelser, hvor en arbejdsskade forstærker den forudbestående lidelse, kan den tilskadekomne have ret til et tillæg til méngraden på den seneste skade.¹¹⁷

Méngraden, fastsættes i dag uafhængig af erhvervsevnetabet, omvendt kan méngraden indgå i vurderingen af erhvervsevnetabet, og kan blive inddraget i forbindelse med en vurdering af omfanget af arbejdsskaden. Det skal bemærkes at størrelsen på erhvervsevnetabet ikke vil blive fastsat ud fra størrelsen af méngodtgørelsen.¹¹⁸ Da det varige mén og erhvervsevnen fastsættes efter forskellige retningslinjer, skal de behandles hver for sig.

I forbindelse med fastsættelse af méngraden og en vurdering af, om skadelidte som følge af skaden har lidt et tab af erhvervsevne, skal der tages højde for, om skadelidte har en forudbestående lidelse. I arbejdsskadesikringslovens § 12, stk. 1 og 2, er det hjemmel til at foretage fradrag ved forudbestående lidelser. I det følgende vil der blive redegjort for betydningen af arbejdsskadesikringslovens § 12, stk. 1 og 2 som vil blive underbygget af en række domsanalyser.

Tabsbegrænsningspligten

De almindelige erstatningsretlige regler om tabsbegrænsningspligten gælder fortsat inden for arbejdsskadesikringsloven.¹¹⁹

¹¹⁴ Forslag til lov om arbejdsskadeforsikring Fremsat den 14. oktober 1977 af socialministeren. 3. Erstatning for tab af erhvervsevne og ménerstatning. Kielberg, Mikael, Arbejdsskadesikringsloven, 7. udgave s. 502

¹¹⁵ Méntabel, Vejledning 2017-02-03 nr. 9086

¹¹⁶ Lov nr. 79 af 8. marts 1978, lov om arbejdsskadeforsikring

¹¹⁷ Ankestyrelsens principmeddelelse 39-23 om Varigt mén -Fravigelse af méntabellen - Multiple skader - Tillæg

¹¹⁸ Kielberg, Mikael, Arbejdsskadesikringsloven, 7. udgave s. 503

¹¹⁹ Lovforslag L23, lovforslagets hovedpunkter, 3.6. Tabsbegrænsningspligten og styrket incitament for personer visiteret til fleksjob, 3.6.1. Gældende ret

I medfør af § 17, stk. 4 skal skadelidte i forbindelse med bedømmelsen af tab af erhvervsevne, forsøge at begrænse sit erhvervsevnetab, f.eks. gennem deltagelse af revaliderings- og aktiveringsmuligheder.¹²⁰

Det følger endvidere af § 4, at der *"ved bedømmelsen af erhvervsevnetabet tages hensyn til tilskadekomnes muligheder for at skaffe sig indtægt ved sådant arbejde, som med rimelighed kan forlanges af den pågældende efter dennes evner, uddannelse, alder og muligheder for erhvervsmæssig omskoling og genoptræning el.lign."*

Efter en ordlyds fortolkning leder bestemmelsen således op til, at erhvervsevnetabet ikke udelukkende skal udregnes ud fra det allerede eksisterende arbejde, men at skadelidte forventes, at påtage sig arbejde som man *"med rimelighed kan forlange"*, af en person med pågældende uddannelse og helbred kan opnå. Ud fra en subjektivformålsfortolkning, gøres det gældende, at der i vurderingen kan indgå lægefaglige oplysninger i forbindelse med at belyse hvad skadelidte kunne eller burde kunne tjene på det ordinære arbejdsmarked.¹²¹

Af overstående kan det udledes at den skadelidte skal gøre, hvad han kan for at udnytte den erhvervsevne han end måtte have tilbage, hvorved han skal opfylde den almindelige tabsbegrænsningspligt.

Retten til erstatning kan bortfalde, hvis skadelidte modarbejder sin helbredelse, herunder ikke lader sig undersøge af læge eller gennemgår den nødvendige lægebehandling, jf. § 13, stk. 1, jf. § 38, stk. 1.

¹²⁰ Lovforslag L23, lovforslagets hovedpunkter, 3.6. Tabsbegrænsningspligten og styrket incitament for personer visiteret til fleksjob, 3.6.1. Gældende ret

¹²¹ Lovforslag L23, almindelige bemærkninger, til nr. 7

Arbejdsskadesikringslovens § 12

Efter at arbejdsskaden er anerkendt følger spørgsmålet om udmåling af erstatning og godtgørelse, hvilket arbejdsskadesikringslovens § 12 belyser. Med arbejdsskadelovens ændringer i 1992¹²² blev betydningen af udmålingen forudbestående lidelser reguleret til den nuværende § 12, stk. 1 og 2

Bestemmelsen finder anvendelse på erstatning og godtgørelse efter lovens §§ 15-18, hvilket er behandlingsudgifter, erstatning for erhvervsevnetab og godtgørelse for varigt mén.

Efter lovens § 12 stk. 1 og 2 følger der henholdsvis en nedsættelses- og formodningsregel. Disse regler bliver især aktuelle, når der skal ske fradrag af forudbestående lidelser. Dette skyldes at bestemmelsen giver hjemmel til erstatningen og godtgørelsen udelukkende skal fastsættes for følgerne af arbejdsskaden, dette følger af lovens § 12, stk. 1, hvorefter den påviste forudbestående lidelse kan fradrages. Endvidere er der i § 12 stk. 2 ved lov nedfældet en formodningsregel, hvor der er en formodning om, at der er årsagssammenhæng mellem en anerkendt arbejdsskade og skadelidtes erhvervsevnetab, varigt mén eller død. Ved formodningsreglen gælder der en omvendt bevisbyrde, hvorved det er myndigheden, der skal løfte bevisbyrden for, at der ikke er årsagssammenhæng. Formodningen kan kun afvises i de tilfælde hvor overvejende sandsynlighed taler imod at arbejdsskaden er årsag til det påviste tab. Denne regel har skabt grobund for en lang række domme, omhandlende forudbestående lidelser, hvilket vil blive behandlet i afsnit "*retspraksis efter arbejdsskadesikringslovens § 12*". Af principafgørelse 72-13 fremgår det, at reglen om omvendt bevisbyrde ikke finder anvendelse på behandlingsudgifter. Det er herefter skadelidte, som skal bevise, at der er årsagssammenhæng mellem arbejdsskaden og evt. behandlingsudgifter, hvilket er relevant i tilfælde af forudbestående lidelser, hvorfor

¹²² L 1992-05-20 nr. 390 Arbejdsskadeforsikringsloven

fradrag efter lovens § 12, stk. 2 reelt kun omhandler spørgsmålet om fradrag af mén godtgørelse samt erhvervsevnetab.

I praksis ses det, at arbejdsskadesikringsloven § 12 stk. 1 og 2 anvendes i sammenhæng med hinanden. Dette fremkommer af analysen af U.1998.1627H

Arbejdsskadesikringslovens § 12, stk. 1 og 2 har følgende ordlyd:

Stk. 1. Erstatning og godtgørelse efter §§ 15-18 fastsættes på grundlag af arbejdsskadens følger. Erstatning og godtgørelse kan nedsættes eller efter omstændighederne bortfalde, hvis tilskadekomnes aktuelle lægelige eller sociale situation ikke udelukkende kan henføres til arbejdsskaden.

Stk. 2. Et påvist tab af erhvervsevne, et varigt mén eller en persons død anses for at være en følge af arbejdsskaden, medmindre overvejende sandsynlighed taler herimod, eller andet er fastsat i denne lov.

Forudbestående lidelser er en af de årsager som især kan begrunde et fradrag efter § 12, stk. 1. Dette skyldes, at en forudbestående lidelse oftest kan begrundes med at være en *aktuel lægelige situation*, som der forinden arbejdsskaden kan dokumenteres en tilstedeværelse af.

Efter principafgørelse 173-11 fremgår det, at betingelserne for at foretage fradrag er, at der er dokumentation for at de helbredsforandringer og symptomer, der medførte mén, forud for arbejdsskaden, eller at der ud fra en lægesagkyndig bedømmelse foreligger nærliggende risiko for, at den forudbestående lidelse uafhængigt af arbejdsskaden, ville have medført væsentlig helbredsforringelse. Dette kaldes også for prognosesynspunkt.

Endvidere følger der af principafgørelse 75-19, at det er skadelidte, der skal dokumentere erhvervsevnetabet og bære risikoen, når det ikke er muligt at adskille arbejdsskadens følger fra konkurrerende lidelser.

"Et påvist tab" efter stk. 2 er et spørgsmål om bevisbyrden. Som nævnt er det skadelidte, der skal løfte bevisbyrden for, at der er et påvist tab, omvendt er det

myndighedernes opgave, at bevise, at der kan ske fradrag af forudbestående lidelser i forbindelse med et påvist tab af det varige mén eller erhvervsevnen. Udgangspunktet i dansk erstatningsret er, at den som ønsker at forfølge et erstatningskrav, også har bevisbyrden for at have krav på dennes erstatning. Efter arbejdsskadesikringslovens § 12, stk. 2 er udgangspunktet vendt på hovedet, hvorefter det er den relevante myndighed, dvs. Arbejdsmarkedets Erhvervssikring eller Ankestyrelsen, som skal løfte bevisbyrden for, at der ikke er årsagssammenhæng mellem den aktuelle arbejdsskade og skadelidtes tab, hvilket skal godtgøres med overvejende sandsynlighed. Relevansen af begrebet "overvejende sandsynlighed" følger direkte af U.2016.1149H¹²³. Overvejende sandsynlighed er en sandsynlighed på mere end 50 %¹²⁴.

Årsagssammenhæng og sammenhæng med udmåling

Årsagssammenhæng i forbindelse med udmålingsspørgsmålet angår en kausalitetsvurdering mellem personskaden og tabet.

Det ses ofte at der sker en sammensmeltning mellem den omvendte bevisbyrde og årsagssvurderingen når spørgsmålet om kausalitet skal vurderes i forbindelse med arbejdsskaden og tabet, herunder når der skal ske fradrag af forudbestående lidelser.

¹²⁵

Ved en årsagsforbindelse i forbindelse med arbejdsskaden og tabet, kan det både medføre juridisk, medicinsk, logisk eller et helt andet indhold, hvilket vil være situationsbestemt, alt efter sammenhængende i sagens faktisk forhold.¹²⁶ Kausalitetsvurderingen afhænger herefter af, om sagen angår fradrag af méngraden, hvor det er den medicinske kausalitetsvurdering, der kommer i spil, og ved fradrag af forudbestående lidelser. Ved erhvervsevnetab vil det nærmere være de erhvervsmæssige følger som kausaliteten angår og skadelidtes muligheder for efterfølgende at opretholde en indtjening på arbejdsmarkedet.

¹²³ Dommen omhandler erhvervssygdom, som ikke er medtaget i dette speciale. For erhvervssygdommen gælder de samme betingelse for anvendelse af § 12, stk. 2, hvorfor denne dom alligevel er medtaget for at illustrere vigtigheden af begrebet "overvejende sandsynlighed"

¹²⁴ Kielberg, Mikael, Arbejdsskadesikringsloven, 7. udgave s. 498 og 510 ff.

¹²⁵ Kielberg, Mikael, Arbejdsskadesikringsloven, 7. udgave s. 501

¹²⁶ Kielberg, Mikael, Arbejdsskadesikringsloven, 6. udgave s. 505 ff.

Når den skadelidte har en forudbestående lidelse, kan fradrag kun ske, såfremt lidelsen allerede har vist sig at begrænse den skadelidtes arbejdsevne, eller ville have gjort det omkring nogenlunde samme tid. Der kan derfor foretages en konkret vurdering af den skadelidtes situation forinden arbejdsulykken fandt sted, hvilket vil blive omtalt nærmere i U.1998.1627H

Nedsættelsesreglens historiske udvikling, jf. § 12, stk. 1

Nedsættelsesreglen som anført i den nuværende § 12, stk. 1 blev efter kritik fra Folketingets Ombudsmand¹²⁷ indført i § 26 ved lov nr. 390 af 20. maj 1992. Bestemmelsen var en kodificering af den hidtil gældende praksis på området, hvor der alene ydes kompensation for de skadefølger, der kan henføres til arbejdsskaden.¹²⁸ Bestemmelsen gav dermed mulighed for at fravige hovedårsagslæren¹²⁹, som er udgangspunktet i dansk rets almindelige erstatningsregler og lovfæstede i stedet det i praksis fulgte fordelingsprincip. Det betyder, at ansvaret for skaden fordeles, hvorved det kun er de følger, der kan henføres til arbejdsskaden, der anerkendes og evt. kompenseres for.

Myndigheden fik med bestemmelsen en lovfæstet adgang til at anerkende arbejdsskader, selv i tilfælde hvor arbejdsskaden ikke var den eneste årsag til følgerne. Efterfølgende fik myndigheden mulighed for at nedsætte eller helt lade erstatningen bortfalde, og dermed sikre, at der ikke var opnået erstatning eller godtgørelse for forudbestående lidelser. Ved en nedsættelse skal skadelidte informeres om de forhold, der vil blive tillagt vægt.¹³⁰

I forbindelse med revisionen af 1992-loven svarede Folketingets Socialudvalg på en række spørgsmål om betydningen af, at den tilskadekomne havde været stabilt

¹²⁷ Folketingets Ombudsmands beretning for året 1992, s. 162-263

¹²⁸ Lovforslag L168, almindelige bemærkninger, 4. betydningen af forudbestående lidelse

¹²⁹ Hovedårsagslæren betyder at skadelidte skal ydes fulderstatning selvom der indtræder usædvanlige komplikationer, eller følgerne skyldes skadelidtes særlige dispositioner, medmindre skadelidtes erhvervsevne allerede var nedsat, eller den forudbestående lidelse med sikkerhed på et senere tidspunkt ville have medført tilnærmelsesvis samme følger, se arbejdskadesikringsloven med kommentar s. 433

¹³⁰ Lovforslag L168, bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser, § 26

tilknyttede arbejdsmarkende og fuldt arbejdsdygtig. Spørgsmål 15 blev af Folketingets Socialudvalg besvaret med;

"(...) Hvor den sikrede har været stabilt tilknyttet arbejdsmarkedet på trods af en lidelse indtil skaden, og hvor pågældende efter skaden må forlade arbejdsmarkedet varigt, vil udgangspunktet være, at erstatningen for tab af erhvervsevne ikke bliver nedsat på grund af den forudbestående lidelse. Det er dog en forudsætning, at den anden lidelse ikke i nær fremtid, ville have medført en arbejdshindring (...)"

Spørgsmål 42 blev besvaret med: *"(...) at der var en formodning for, at der ikke skulle ske fradrag i erstatning for erhvervsevnetab, såfremt tilskadekomne havde været fuldt arbejdsdygtig frem til arbejdsskaden. Det fremhævedes at der ikke var til tilsvarende udgangspunkt ved mén godtgørelse, som fastsættes ud fra arbejdsskadens konkrete medicinske følger"*¹³¹

Det er værd at bemærke at Socialudvalgets¹³² svar på spørgsmålene til bestemmelsen ikke blev fortolket i bemærkningerne til loven. Socialudvalgets svar var i tråd med hovedårsagslæren, som er det almindelige princip i erstatningsretten, og matchede dermed mindre med fordelingsprincippet, som bestemmelsen blev indført for at kodificere.

Ved senere domspraksis, U.1998.1627H, som bliver behandlet separat, blev der foretaget en praksisændring for området. Praksisændringen medførte, at den selvstændige betydning af fordelingsprincippet i § 12, stk. 1 blev udvisket. Derved anvendes formodningsreglen til udmåling af betydningen af forudbestående lidelser.

Efter den praksisændrede dom på området, skete der også en ændring i praksis på hele arbejdsskadeområdet, hvorefter Ankestyrelsen beskrev sin ændring af praksis¹³³ om, at der fremover alene skulle foretages fradrag af forudbestående lidelser, når der foreligger

¹³¹ Kielberg, Mikael, Arbejdsskadesikringsloven, 7. udgave s. 511 samt betænkning 1418/02 pkt. 5.3.6.2. bevisreglens baggrund og vedtagelse

¹³² Lovforslag L168, bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser, til § 26, samt de almindelige bemærkninger pkt. 4. betydningen af forudbestående lidelse

¹³³ Nyt fra Ankestyrelsen, Peter Korsgaard, 1999

lægelig dokumentation for den forudbestående lidelse, og lidelsen har været symptomgivende før arbejdsskaden, eller der foreligger en sikker prognose for, at lidelsen ville have givet symptomer selvom skaden ikke var sket. Dette synspunkt er i overensstemmelse med det almindelige erstatningsretlige hovedårsagsprincip. Derudover er det også en beskrivelse af, at man skal holde prognosesynspunktet for øje.

Ved ændringen af loven i 2003 blev nedsættelsesreglen videreført til § 12, stk. 1 med samme ordlyd som ved indsættelsen af 1992 loven. Af bemærkningerne til § 12, er det alene anført at *"Bestemmelsen i stk. 1 svarer til gældende lovs § 26"*, hvorfor praksis for området også videreføres.

Formodningsreglens historiske udvikling, jf. § 12 stk. 2

Formodningsreglen så første gang dagens lys, da den ved lov nr. 165 af d. 27. maj 1964 blev indsat i lov om forsikring mod følger af ulykkestilfælde¹³⁴. Reglen blev indsat i den dagældendes lovs § 1b og havde følgende ordlyd:

"Er det usikkert, om en påvist forringelse af erhvervsevnen hos en person eller en persons død skyldes et ulykkestilfælde eller en skadelig påvirkning som omhandlet i § 1, eller en erhvervssygdom som omhandlet i § 1 A, skal forringelsen af erhvervsevnen eller døden anses som hidført ved ulykkestilfældet eller den omhandlede skadelige påvirkning eller erhvervssygdommen, medmindre der er overvejende sandsynlighed for, at dette ikke er tilfældet."

Af fremsættelsesskrivelsen til lovforslaget fremgik det bl.a. at det fra tid til anden var gældende, at administrationen i de tilfælde, hvor en årsagssammenhæng ikke var sikker, var for tilbøjelig til at anerkende årsagssammenhæng mellem ulykkestilfældet og lidelsen. Det blev af den grund nødvendigt at indføre en lovregel, hvor afgørelser i nævnte tvivlstilfælde ville falde ud til skadelidtes fordel, medmindre der var overvejende

¹³⁴ Lov nr. 183 af 20. maj 1933 om forsikring mod følger af ulykkestilfælde (ulykkesforsikringsloven)

sandsynlighed for, at der ikke var årsagsforbindelse mellem ulykkestilfældet og lidelsen.¹³⁵

Af bemærkningerne til lovforslaget fremgår det at:

(...) Den heromhandlede bedømmelse (...) vil ske på grundlag af, hvad der er sandsynligt, således at erstatning udbetales, hvor der er en rimelig sandsynlighed for medicinsk årsagssammenhæng (...). Forslaget tager alene sigte på en afgørelse af medicinsk tvivlsomme tilfælde, hvor sandsynligheden for og imod årsagsforbindelse trods indgående undersøgelse af alle foreliggende omstændigheder i det enkelte tilfælde er lige stor, således at det ikke er muligt at træffe en afgørelse med udgangspunkt i, hvad der er mest sandsynligt i det foreliggende tilfælde. Efter forslaget vil disse tilfælde blive afgjort til fordel for den forsikrede, hvilket må anses for rimeligt”¹³⁶

Det kan ud fra en subjektiv formålsfortolkning udledes, at det fandtes nødvendigt at indføre en regel, hvor man kunne anvende en sandsynlighedsvurdering i de tilfælde, hvor man ikke var 100 % sikker på årsagsforbindelsen mellem ulykkestilfældet og lidelsen. Det blev herefter godtgjort, at der ved tvivlstilfælde var rimeligt, at afgørelse faldt ud til fordel for den skadelidte.

Som anført var erstatningen i 1964 endnu ikke opdelt i méngodgørelse og erstatning for erhvervsevne tab. Opdelingen af erstatningsydelserne, som vi kender det i dag, fandt først sted i 1978. Ved formodningsreglens implementering i 1964 blev der i loven fastsat en samlet invaliditetserstatning. Invaliditetserstatning blev primært fastsat efter et medicinsk grundlag.¹³⁷ Dermed kan man udlede, at adgangen til formodningsreglen var af mere snæver karakter, da opdelingen af varigt mén og erhvervsevnetab ikke skulle finde sted ved en erstatningsudmåling. Det var derfor ikke nødvendigt at vurdere omfanget af formodningsreglen ved fastsættelsen af erhvervsevnetabet i de tilfælde,

¹³⁵ Kielberg, Mikael, Arbejdsskadesikringsloven, 7. udgave s. 308 ff

¹³⁶ Bemærkninger til lovforslaget, til § 1. Til nr. 1, jf. Forslag til Lov om ændring i lov om forsikring mod følger af ulykkestilfælde. Fremsat den 4. marts 1964 af socialministeren.

¹³⁷ Forslag til Lov om arbejdsskadeforsikring. Fremsat den 14. oktober 1977 af socialministeren. Bemærkninger til lovforslaget, under punktet: ”Erstatninger”

hvor vurderingen af arbejdsskadens omfang var afgørende for de erhvervsmæssige forhold.

I 1976¹³⁸ ændrede man § 1B til udelukkende at angå ulykker samt kortvarige skadelige påvirkninger, samtidig indførte man en tilsvarende regel, som skulle angå erhvervssygdomme. Herefter havde man to enslydende formodningsregler, opdelt efter henholdsvis ulykker og kortvarig skadelige påvirkninger samt erhvervssygdomme, opført i fortegnelsen over erhvervssygdomme. Formodningsreglens anvendelsesområde for henholdsvis ulykkestilfælde og erhvervssygdomme, er fortsat et parallelt system.

I Arbejdsskadeforsikringsloven af 1978¹³⁹ videreførtes formodningsreglen til § 13 med følgende ordlyd: *"Et påvist tab af erhvervsevne, et varigt mén eller en persons død, anses at være en følge af arbejdsskaden, medmindre overvejende sandsynlighed taler herimod."*

I bemærkningerne til lovforslaget fremgår det at: *Bestemmelsen svarer til gældende lovs § 1 B.*

Efter en subjektiv formålsfortolkning bliver det tydeligt, at anerkendelsesspørgsmålet skal afgrænses fra formodningsreglen. Endvidere bemærkes det, at der lægges særligt vægt på den medicinske årsagssammenhæng, og bemærkningerne kommes ikke nærmere ind på vurderingen af den juridiske årsagssammenhæng.

Derfor er det relevant at stille sig selv det spørgsmål: "har de medicinske årsagssammenhænge en større betydning for vurderingen end de juridiske?"

Bestemmelsen i § 13 blev efterfølgende inkluderet i sin helhed i de følgende ændringer af arbejdsskadesikringsloven. Ved ændringen af loven i 2003¹⁴⁰ blev formodningsreglen videreført til § 12, stk. 2 med samme ordlyd som ved ændringen af 1978. Af bemærkningerne til § 12, blev det alene anført at *"Bestemmelsen i stk. 2 svarer til gældende lovs § 13."* Der var således retspraksis siden 1978, der har præciseret

¹³⁸ Lov nr. 272 af 26. maj 1976

¹³⁹ Lov nr. 79 af 8. marts 1978, lov om arbejdsskadeforsikring

¹⁴⁰ Lov 2003-06-10 nr. 422 om arbejdsskadesikring

forståelse af formodningsreglen. Dermed kan den tidligere retstilstand gældende for § 13 også videreføres.

I 2007¹⁴¹ blev der i bestemmelsens sidste led indført "eller andet er fastsat i denne lov". Denne ændring blev indført for at lovfæste Ankestyrelsen og Arbejdsskadestyrelsen (som det hed i 2007), allerede eksisterende praksis om at formodningsreglen ikke var gældende, når der dispenseres for anmeldelsesfristen.¹⁴²

Det konkluderes således at via den gældende retspraksis og de løbende tilpasninger af lovene på området blev hovedårsagslæren i stigende grad gældende ret indenfor arbejdsskadesikringsloven, og den isolerede anvendelse af nedsættelsesreglen begrænses derved.

Retspraksis efter Arbejdsskadesikringslovens § 12

I det følgende skal en række domme belyse grundlaget for, at der foretages fradrag af forudbestående lidelser efter arbejdsskadesikringsloven, herunder at udlede hvilke elementer domstolene lægger vægt på, når der skal ske fradrag af forudbestående lidelser. Der findes en stor mængde retspraksis omhandlende arbejdsskadesikringslovens § 12. Nærværende speciale har udelukkende fokuseret på den praksis, som direkte omhandler forudbestående lidelser. Retspraksis vil i det følgende blive inddelt efter hvilke områder skaden angår og de afgørende elementer for vurderingen af den forudbestående lidelse, vil blive præciseret.

Analysen vil tage afsæt i den praksisændrende dom U.1998.1627H

¹⁴¹ Lov nr 497 af den 6.6.2007

¹⁴² Lovforslag L194, bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser § 1, til nr. 1, samt lovforslagets almindelige bemærkninger 2.2. anmeldelsesregler, 2.2.1 gældende ret

Ledende dom for området U1998.1627H

U.1998.1627H har været praksisændrende for, hvilke elementer der tillægges vægt i forhold til udmåling af erstatning for forudbestående lidelser. Før denne dom blev hensynet til forudbestående lidelser vurderet udelukkende ud fra fordelingsprincippet, altså den merskade, som arbejdsskaden måtte resultere i. Dermed var det praksis, at der skulle ske en reduktion i erstatningen eller godtgørelsen, svarende til merskaden. Herved kunne man, som følge af en forudbestående lidelse, anses for at være mere disponeret for en senere arbejdsskade, som dermed ville udløse en større skade end, hvad man måtte forvente, man fulgte således ikke det erstatningsretlige sårbarhedsprincip om, at man må tage skadelidte, som han er.

Overstående ses ved FED1994.1047, som er en spændende dom, da der for landsretten er dissens, hvor den dissenterende dommer, i virkeligheden var forud for sin tid. Han mener, at dommen skal dømmes, som det senere bliver gjort ved U.1998.1627H. FED 1994.1047 omhandler A, som i forbindelse med sit arbejde faldt ned af en trappe og pådrog sig et skulderbrud. Forinden havde A en medfødt forandring i sin hoftelid, og 4 år forinden skaden havde A fået konstateret en diskusprolaps, som hun blev opereret for. Operationen afhjalp de fleste gener fra diskusprolapsen, men A havde fortsat indskrænkende bevægelighed af halsen, uden dette havde påvirket A's arbejdsstyrke. Landsretten udtalte, at den samlede nedsættelse af erhvervsevnen er på 67 %. To af dommerne udtaler, at det ikke kan anses som urimeligt, at omkring halvdelen af den samlede nedsættelse af erhvervsevnen skyldes arbejdsskaden, mens den øvrige nedsættelse skyldtes A's nakke og hoftelidelser., hvorefter den samlede erhvervsevnetab blev sat til 35 %. Den dissenterende dommer udtalte *"at den (forudbestående) diskusprolaps, ikke kan antages at være årsag eller medvirkende til det nuværende erhvervsevnetab, da dette måtte skyldes skulderbruddet, og den mangeårige hoftelidelse. Den væsentlige årsag til A's erhvervsevnetab må klart være skulderskaden."*

U.1998.1627H som netop blev ændrende for overstående praksis, omhandler en sygeplejerske A, som i 1991 blev udsat for en arbejdsskade, i forbindelse med sit arbejde på en plejehjem, hvor en psykotisk patient, gav hende et knytnæveslag i nakken. Slaget medførte at A fik nakkesmerter med udstråling i venstre arm. I 1987

havde A ligeledes nakkesmerter også med udstråling til venstre arm, disse var blevet behandlet frem til 1989 med god effekt, hvorefter A ingen gener havde og deltog fuldt ud i arbejde. Efter ulykken i 1998 prøvede A af flere omgang over en periode på 11 måneder, at tilpasse sit arbejde efter sit smerteniveau, men måtte til sidst opgive arbejdet grundet smerterne. Der er enighed om at A's fulde erhvervsevnetab udgør 65 % og det varige mén er på 12 %. Landsretten tillagde en række lægelige udtalelser vægt og nedsatte A's erhvervsevnetab til 20 % og méngraden til 8 % med den begrundelse at, "det ikke kan anses for urimeligt", ud fra en betragtning af, at en del af årsagen skal findes i den ryglidelse A havde før arbejdsskaden. Man mente således, at A var disponeret for nakketraumer, og at dette ville medføre, at A ville reagere kraftigere på et nyt traume, end man ellers kunne forvente. Landsrettens afgørelse var hermed i overensstemmelse med fordelingsprincippet. Højesteret henførte til, at der ikke for sagen er lagt til grund, *"at, A's forudbestående nakkelidelse frembød en nærliggende risiko for på ny at fremkalde smerter, der ville påvirke hendes arbejdsevne (...) Der foreligger heller ikke i øvrigt i sagen oplysninger, der giver grundlag for at fastslå, at en sådan prognose måtte anses for nærliggende."* Det var den Sociale Ankestyrelse, der skulle løfte bevisbyrden. Højesteret kommer frem til at, Den Sociale Ankestyrelse ikke havde *"godtgjort, at overvejende sandsynlighed taler imod, at hele erhvervsevnetabet skyldes arbejdsskaden"*, jf. arbejdsskadesikringslovens § 13 (i dag § 12, stk. 2)

Med denne dom har formodningsreglen, som vi kender den i dag, vundet sit indpas. Med formodningsreglens anvendelse, har det været op til den Sociale Ankestyrelse at godtgøre, at A's tab af erhvervsevne med overvejende sandsynlighed, skyldes andre forhold end den aktuelle anerkendte arbejdsskade. Højesteret tager udgangspunkt i sårbarhedsprincippet om, at man må tage skadelidte, som han er, hvorved de almindelige erstatningsretlige regler om forudbestående lidelser, herunder sårbarhedsprincippet og hovedårsagslæren også gælder i forbindelse med kausalitet mellem personskaden og tabet. Selvom A (måske) har været mere disponeret for at blive ramt af den aktuelle arbejdsskade, i forbindelse med et slag i nakken, får dette ingen betydning for dommens udfald, da der ikke har været tale om en færdig skade, som allerede forinden har haft påvirket A's arbejdsindsats i negativ grad.

Det kan således konkluderes, at et element i vurderingen er, hvorvidt skadelidtes forudbestående lidelser, forinden den aktuelle arbejdsskade, har påvirket skadelidtes

arbejdsindsats. Har den forudbestående lidelse forinden den aktuelle arbejdsskade ikke på nogen måde påvirket arbejdsevnen – eller vil komme til det i nær fremtid, og der således ikke har været årssagskonkurrence, skal den forudbestående lidelse ikke tillægges nogen form for betydning, og der kan ikke foretages fradrag på grundlag af en forudbestående lidelse.

Endvidere kan man læse ud af dommen, at såfremt den forudbestående lidelse frembyder med en nærliggende risiko for påny at påvirke erhvervsevnen, kan der ske fradrag. Dommen illustrerer således, prognosesynspunktet med begrebet ”nærliggende risiko”. Prognosesynspunktet, er ikke yderligere defineret, hvilket må belyses gennem senere praksis.

Slutteligt fremgår det af den Sociale Ankestyrelses Anbringender, at reduktionen for så vidt angår méngraden har hjemmel i Ankestyrelsens faste praksis, og lovfæstede i § 26 (i dag, § 12, stk. 1). Højesteret nævner ikke i deres afgørelse § 26, men valgte udelukkende at følge ordlyden af § 13 (§ 12, stk. 2). Hvilket myndighedernes efterfølgende praksisændring¹⁴³ har valgt at anerkende. Ændringen har medført, at den selvstændige betydning af fordelingsprincippet i § 12, stk. 1 er udvisket og der ved udmåling af godtgørelse eller erstatning ved forudbestående lidelser alene anvendes formodningsreglen, samt erstatningsrettens almindelige regler om udmåling af erstatning.

Forudbestående lidelser og disponerende faktorer

Der skelnes imellem forudbestående lidelser og hvad personen er disponeret for i forvejen. Gigt er et godt eksempel på en disponerende faktor, der kan forværre følgerne af en arbejdsskade, men som ikke nødvendigvis er en selvstændig årsag til gener eller erhvervsevnetab. Dette afhænger dog af, om gigten allerede var symptomgivende og erhvervsbegrænsende inden arbejdsskaden. Slidgigt er en langsomt fremadskridende proces, der typisk udvikles over flere år. Retten og Retslægerådet lægger ofte vægt på, om gigten var til stede før arbejdsskaden, og om dens progression kunne forventes uafhængigt af skaden.

¹⁴³ SM-Meddelelse 4-99, som i dag er fulgt op af Ankestyrelses Principafgørelse 4-16. Hvoraf §§ 13 og 26 (i dag § 12, stk. 1 og 2)

FED2007.288V angår A, som arbejdede som rengøringsassistent, pådrog sig en arbejdsskade i form af et kraftigt slag mod højre knæ. Efterfølgende udviklede hun betydelige smerter i knæet og fik diagnosticeret slidgigt. A fik indsat et kunstigt knæled, som gav delvis smertelindring, men hun havde fortsat gener og måtte overgå til efterløn. Inden arbejdsskaden havde A ingen symptomer fra knæet og var fuldt arbejdsdygtig.

Retslægerådet blev anmodet om at vurdere, om der var en årsagssammenhæng mellem arbejdsskaden og slidgigten. Retslægerådet udtalte bl.a. at *"Der er stor sandsynlighed for, at A havde slidgigt i knæledet på skadetidspunktet, og at slidgigten var en medvirkende årsag til, at hun fik vedvarende knægener."* At *"Slidgigten med stor sandsynlighed er opstået uafhængigt af arbejdsskaden."* og at *"Der er betydelig sandsynlighed for, at forværringen skete uafhængigt af tilskadekomsten"*

Disse udtalelser blev centrale i vurderingen af, hvorvidt slidgigten var en selvstændig faktor, som uafhængigt af arbejdsskaden havde medført A's vedvarende gener og erhvervsevnetab.

Landsretten lagde vægt på Retslægerådets vurdering og fandt det overvejende sandsynligt, at A's erhvervsevnetab og varige mén i væsentligt omfang skyldtes hendes forudbestående slidgigt og derfor ikke kunne tilskrives arbejdsskaden ud over det, som Ankestyrelsen allerede havde vurderet. Ankestyrelsen havde fastsat A's méngrad til 15 %, men foretaget et fradrag på 10 % for slidgigten som en forudbestående lidelse, hvorefter den samlede méngrad blev fastsat til 5 %. Landsretten fandt, at denne vurdering var korrekt, da arbejdsskaden kun delvist kunne forklare A's vedvarende gener, mens den forudbestående slidgigt blev anset som en væsentlig medvirkende faktor.

Sagen viser, hvordan slidgigt som forudbestående lidelse kan påvirke vurderingen af en arbejdsskades følger og understreger vigtigheden af præcise lægefaglige vurderinger. Retslægerådets udtalelser om slidgigtens sandsynlige oprindelse og dens uafhængighed af arbejdsskaden var afgørende for rettens vurdering. Formuleringen om "betydelig sandsynlighed" for, at forværringen af slidgigten skete uafhængigt af arbejdsskaden, rejser dog spørgsmålet, om dette reelt opfylder kravet om overvejende sandsynlighed, som i andre sager er blevet fortolket som en sandsynlighedsvægt på over 50 %.

Omvendt udtalte Retslægerådet "at det anses for usandsynligt, at de slidgigtforandringer, som blev påvist i september 1998, var forårsaget af tilskadekomsten i februar 1998." hvilket står i stor kontrast til første nævnte udtalelse. Samtidig viser sagen, at selv om arbejdsskaden udløser gener, er det ikke nødvendigvis tilstrækkeligt til at fastslå, at skaden er den væsentligste årsag, hvis den forudbestående lidelse vurderes at have været en udløsende faktor i sig selv. Dommen præciserer endvidere, at forudbestående lidelser kun kan føre til fradrag, når deres betydning for den samlede skade er klart dokumenteret.

Med dommen er det svært at udlede egentlige elementer i vurderingen af forudbestående lidelser i relation til slidgigt, da den umiddelbart ikke følger princippet efter U.1998.1627H. Endvidere må man undres over, at Landsretten finder Retslægerådets tvetydige udtalelser tilstrækkeligt som bevis for sagen.

FED2002.2610Ø Sagen vedrørte en sygehjælper, A, der i 1992 pådrog sig en arbejdsskade i form af et indirekte rygtraume under et tungt løft af en patient. Skaden medførte vedvarende smerter i ryg, nakke og venstre arm/ben, som senere resulterede i førtidspension. Forud for skaden havde A forudbestående lidelser, herunder slidgigt i rygsøjlen og bløddelsgigt, men disse havde ikke tidligere påvirket hendes arbejdsevne. Retslægerådet udtalte blandt andet: "Det må anses for overvejende sandsynligt, at begivenheden var den umiddelbare årsag til de gener, der optrådte (...)", "Slidgigten må anses som en disponerende faktor til symptomerne, der optrådte i tilslutning til ulykkestilfældet, men ikke som en udløsende faktor." "Det er ikke godtgjort, at de forudbestående lidelser ville have udviklet sig i væsentlig funktionsforværrende retning, hvis arbejdsskaden ikke var sket."

Landsrettens flertal fandt, at arbejdsskaden var den væsentligste årsag til A's erhvervsevnetab, og at slidgigten kun havde haft en disponerende betydning. A's erhvervsevnetab blev derfor fastsat til 50 %. Mindretallet mente derimod, at Ankestyrelsens vurdering af et erhvervsevnetab på 15 % burde fastholdes.

Dommen fremhæver vigtigheden af at skelne mellem forudbestående lidelser og disponerende faktorer i arbejdsskadesager. Retslægerådets vurdering, at slidgigten var en forudbestående lidelse, men ikke en udløsende årsag, blev afgørende for flertallets vurdering. Flertallet anerkendte arbejdsskaden som den væsentligste årsag til A's erhvervsevnetab, da slidgigten ikke tidligere havde påvirket A's arbejdsevne. Denne

tilgang understreger, at forudbestående lidelser som slidgigt ikke nødvendigvis fører til fradrag i erhvervsevnetabet, medmindre de kan dokumenteres at have haft en selvstændig erhvervsbegrænsende effekt, hvilket er i overensstemmelse med principperne udledt af U.1998.1627H

Retslægerådets klare udtalelser om, at slidgigten alene havde en disponerende betydning, og at dens progression var uafhængig af arbejdsskaden, skabte grundlaget for flertallets afgørelse. Dommen viser derfor, i modsætningen til FED2007.288V, hvordan et element i vurderingen kan være præcise retslægelige vurderinger, og hvordan disse kan afklare betydningen af forudbestående lidelser og sikre en retfærdig vurdering af årsagssammenhæng i komplekse arbejdsskadesager.

FED2007.288V viser, hvordan gigt som en forudbestående lidelse kan føre til en reduktion af erstatningen, når det bevises, at gigten har haft en væsentlig selvstændig betydning for generne. Retslægerådets klare udtalelser om gigten som en langsomt fremadskridende proces, der ikke var relateret til arbejdsskaden, var afgørende for rettens vurdering.

FED2002.2610Ø illustrerer derimod, hvordan gigtens rolle som en disponerende faktor ikke nødvendigvis fører til en reduktion, hvis den ikke kan dokumenteres som en væsentlig årsag. Her blev arbejdsskaden betragtet som den primære udløsende faktor, og tvivlen om gigten blev fortolket til fordel for skadelidte.

Det konkluderes således at disponerende faktorer ikke påvirker sagen, såfremt disse ikke er udløsende faktorer i sig selv. Forudbestående lidelser skal derfor ses forskelligt fra disponerende faktor og vurderes særskilt i sagsbehandlingen

Forudbestående lidelser kan over tid medføre skade i sig selv

Det kan være vanskeligt at bedømme, om den forudbestående lidelse ville have vist sig af egen drift, og om den vil medføre cirka samme begrænsning som arbejdsskaden.

I de følgende domme, bliver der taget hensyn til at skadelidtes forudbestående lidelse, af egen drift ville have vist sit. Det er en betingelse, at den forudbestående lidelse var til stede ved den aktuelle arbejdsskade, og at det kan bevises, at denne ville medføre gener inden for nær fremtid. Beviset løftes ved samtlige domme af Retslægerådet.

U.2011.1341H. I 1991 var A udsat for en arbejdsulykke i forbindelse med sit arbejde som konstruktør på en byggeplads, her løftede A en tung jernkæde og gled. Dette resulterede i et vrid i ryggen, hvilket førte til svære lændesmerter. Allerede som ung havde A en ryglidelse, derudover havde A forinden ulykken lændesmerter ved belastning, men ingen vedvarende eller alvorlige gener, som påvirkede hans arbejdsevne. Efter ulykken udviklede A betydelige rygproblemer og måtte opereres for en diskusprolaps, A genoptog arbejdet kort efter, men måtte senere stoppe igen grundet lændesmerter. Årene efter ulykken blev A's helbred yderligere forværret med bl.a. depression, alkoholmisbrug og yderligere rygproblemer. A påstod at hans erhvervsevne efter arbejdsulykken udgjorde 100%. Ankestyrelsen henviste til A's konkurrerende lidelser og vurderede A's samlede erhvervsevnetab til 75%, hvor af 15 % var en følge af ulykken. Højesteret gav Ankestyrelsen medhold.

For så vidt angår A's rygproblemer påstod Ankestyrelsen at A's forudbestående lidelser med tiden ville blive forværret, uanset arbejdsskaden. Der er efter Retslægerådets vurdering tale om en væsensforskellig rygproblematik efter diskusprolapsen 1991, der ikke står i kausal sammenhæng med den bestående, godartede spondylolistese (den forudbestående ryglidelse) og at den tidsmæssige sammenfald med vriddet i ryggen og prolapsen må anses for tilfældigt. Højesteret ligger vægt på Retslægerådets udtalelse om, at det tidsmæssige sammenfald var tilfældigt. Højesteret kommer frem til, "at Ankestyrelsen har godtgjort, at det må anses for overvejende sandsynligt, at A's erhvervsevnetab ikke alene skyldes arbejdsulykken, men også hans forudgående lidelser i ryggen". A's forudbestående lidelse, har altså været så udtalt, at man forventede at den uanset arbejdsskaden ville have medført betydelige gener for A. At sammenfaldende mellem skaderne var tilfældige, har således været en afgørende faktor for at kunne dokumentere, at der ikke kan tillades fradrag.

For så vidt angår A's alkoholmisbrug og depression udtalte retslægerådet, at de ikke havde mulighed for nærmere at vurdere årsagen til alkoholmisbruget og den efterfølgende depression. Om skaden var egnet til at medføre depression og alkoholmisbrug, udtalte Retslægerådet, at det var almindeligt bekendt at kroniske smertetilstande over år kan føre til medicin- og/eller alkoholmisbrug, og undertiden også til klinisk depression. Men at de ikke kunne udtale sig om den specifikke årsag i dette tilfælde. Der har således ikke været påvist en sikker årsagssammenhæng mellem

arbejdsskaden og det efterfølgende alkoholmisbrug og depression. Med dommen fastslår Højesteret, at eventuelle senere følger efter en arbejdsskade, kun kan godtgøres, hvis det kan dokumenteres, at der er en direkte årsagssammenhæng mellem den oprindelige skade og de efterfølgende opståede følger. Samlet set har Højesteret med afgørelsen, afvejet fra fordelingsprincippet og afgørelsen følger U.1998.1627H

Sagen U.2011.481H omhandlede A, en selvstændig murer, der kom til skade ved et fald fra et stillads. A pådrog sig alvorlige fysiske skader, herunder en bækkenfraktur og et brud på rygsøjlen, som medførte en væsentlig funktionsnedsættelse. Forud for ulykken led A af Morbus Bechterew, en kronisk og progressiv gigtsygdom, der allerede påvirkede hans bevægeapparat. På trods af sygdommen havde A opretholdt fuld erhvervsevne ved at tilpasse sit arbejde til sine fysiske begrænsninger.

Morbus Bechterew blev anerkendt som en kronisk og progressiv lidelse, der allerede havde påvirket A's bevægeapparat før ulykken. Sygdommen blev vurderet som en væsentlig faktor, der kunne have medført en nedsættelse af erhvervsevnen, uafhængigt af ulykken. Højesteret lagde i sagen vægt på, at A på trods af sin sygdom havde opretholdt fuld erhvervsevne ved at tilpasse sit arbejde til sine fysiske begrænsninger. Der var derfor ikke grundlag for at antage, at hans erhvervsevne allerede var nedsat på tidspunktet for ulykken. Højesteret anerkendte, at Morbus Bechterew var en medvirkende årsag til A's samlede funktionsnedsættelse, men vurderede, at arbejdsskaden var den dominerende årsag til erhvervsevnetabet. Retten vurderede, at der skulle være "stor sandsynlighed" for, at den forudbestående lidelse alene ville have medført det samme tab af erhvervsevne, for at det kunne føre til en større reduktion i erstatningen. Dette beviskrav blev ikke opfyldt.

Retslægerådet vurderede, at Morbus Bechterew kunne have medført funktionsnedsættelse på sigt, men der var ikke sikkerhed for, at dette ville ske i samme omfang eller med samme hastighed som efter arbejdsskaden. Retten tillagde det vægt, at A havde tilpasset sit arbejde og bevist, at han kunne opretholde fuld erhvervsevne trods sygdommen. Skaderne fra arbejdsskaden blev betragtet som udslagsgivende for den væsentlige nedsættelse af erhvervsevnen.

Dommen illustrerer, at selv om en skadelidt har forudbestående lidelser, der gør vedkommende mere sårbar over for arbejdsskader, skal arbejdsskaden stadig anerkendes som en selvstændig og væsentlig årsag til erhvervsevnetabet, hvis den har haft afgørende betydning for skadelidtes tilstand. Retslægerådet udtalte blandt andet, at der var "stor sandsynlighed for, at A's Morbus Bechterew kunne have medført funktionsnedsættelse," men også, at "arbejdsskaden i væsentligt omfang har bidraget til det samlede erhvervsevnetab." Dette understøtter sårbarhedsprincippet, der beskytter skadelidte mod at blive stillet ringere, medmindre det kan dokumenteres med høj grad af sandsynlighed, at de forudbestående lidelser alene ville have medført samme skade.

Fradrag ved forudbestående lidelser forudsætter effekt før arbejdsskaden

I U.2010.168H angår A, som var en svær overvægtig kvinde med et BMI på 49. A arbejdede som social- og sundhedshjælper, hvor hun faldt ned ad en trappe og kom betydeligt til skade med lænd og håndled, hvilket medførte at A endte med at overgå til førtidspension. A's overvægt havde ikke før arbejdsskaden medført en nedsættelse af hendes erhvervsmæssige funktionsevne. Ankestyrelsen begrundede, at A's funktionsevne var nedsat grundet overvægt og fastsatte hendes varige mén til 8 % og erhvervsevnetabet til 35 %. A har for hendes påstand anført, at Ankestyrelsen skal anerkende, at hendes varigt mén udgør 30 % og erhvervsevnen 100 %.

Retslægerådet udtalte, at A's betydelige overvægt var en væsentlig faktor i den manglende bedring over tiden. Et væggtab vil reducere belastning af det smertende område og vil således med en vis sandsynlighed reducere generne. Endvidere mente retslægerådet ikke, at traumet var egnet til, med stor sandsynlighed, at medføre en varig lidelse.

Landsretten kom frem til at A måtte have haft mulighed for at gå ned i vægt, efter uheldet, og i medfør af sin overvægt, havde tilsidesat sin tabsbegrænsningspligt. På den baggrund imødekom Landsretten Ankestyrelsens påstand. Højesteret ændrede Landsrettens afgørelse.

Højesteret tog stilling til om A havde tilsidesat sin tabsbegrænsningspligt, ved ikke at tabe sig, hvortil udtalte Højesteret at "*det er i øvrigt ikke sandsynliggjort, at A har haft*

mulighed for at tabe sig i et sådant omfang, at det kunne have ført til en begrænsning af følgerne”, hvorfor Højesteret ikke finder grundlag for at A har tilsidesat tabsbegrænsningspligten. Højesteret lagde til grund, at der ikke var fremsat en behandlingsplan om vægttab, for at begrænse følgerne af A's vægt, endvidere lagde Højesteret til grund, at der ikke er *“holdepunkter for, at A's overvægt uden arbejdsskaden under alle omstændigheder ville påvirke hendes erhvervsevne inden for en nærmere fremtid.”* Højesteret kom således frem til, at hele A's erhvervsevne måtte anses som en følge af arbejdsskaden. Det kan herefter konstateres, at de almindelige erstatningsretlige regler om betydningen af skadelidtes forudbestående lidelser, som det også fremgår af U.1998.1627H, fortsat finder anvendelse i arbejdsskadesikringsloven.

I sagen U.2004.1450H arbejdede A som servitrice, da hun i 1994 pådrog sig en arbejdsskade på sin højre hånd som følge af et fald. A havde flere forudbestående lidelser, herunder en tidligere operation, hvor hendes tommelfinger blev stivgjort, og leverbetændelse. Disse lidelser påvirkede dog ikke A's arbejdsevne før ulykken. Efter arbejdsulykken blev A tilkendt førtidspension, og Den Sociale Ankestyrelse fastsatte hendes erhvervsevnetab til 50 %. I 2000 afgik A ved døden på grund af leversvigt. Retslægerådet udtalte i sagen, at A's funktionsnedsættelse som følge af arbejdsskaden opstod efter ulykken og derfor ikke var til stede før denne.

Landsretten fandt ikke grundlag for at ændre Ankestyrelsens fastsættelse af erhvervsevnetabet til 50 %, og A's dødsfald ændrede ikke vurderingen.

For Højesteret påstod Arbejdsskadeforsikringsselskabet, at A's erhvervsevnetab burde nedsættes til 25 %, alternativt at sagen skulle hjemvises til Ankestyrelsen. Forsikringsselskabet argumenterede for, at Ankestyrelsen i sin afgørelse fra 1998 ikke havde taget tilstrækkeligt hensyn til betydningen af A's forudbestående lidelser.

Højesteret fandt dog ikke, at der var mangler i Ankestyrelsens sagsbehandling vedrørende oplysning af sagen. Der blev lagt til grund, at reduktionen af A's erhvervsevne med 50 % alene var en følge af arbejdsskaden. Højesteret stadfæstede derfor Landsrettens dom og vurderede, at A's død af årsager relateret til hendes forudbestående lidelser ikke kunne begrunde en nedsættelse af erhvervsevnetabet.

U.2004.1450H understreger, at et element i vurderingen af erhvervsevnetab i arbejdsskadesager skal baseres på de forhold og oplysninger, der foreligger på afgørelsestidspunktet. Højesteret fastslog, at forudbestående lidelser kun kan føre til en nedsættelse af erhvervsevnetabet, hvis de har haft en direkte og dokumenteret betydning for skadelidtes funktionsevne før arbejdsskaden. Sagen viser samtidig, at efterfølgende udviklinger, såsom skadelidtes død, af årsager relateret til forudbestående lidelser, ikke kan ændre en korrekt truffet afgørelse, når denne bygger på en klar lægelig vurdering.

Derudover illustrerer dommen anvendelsen af hovedårsagslæren i arbejdsskadesager, hvor skadelidte har forudbestående lidelser. Højesteret fastslog, at vurderingen af erhvervsevnetabet skal baseres på de oplysninger, der foreligger på afgørelsestidspunktet, og at forudbestående lidelser kun kan føre til en nedsættelse, hvis de har haft en dokumenteret og symptomgivende effekt før arbejdsskaden. Samtidig understreger dommen, at arbejdsskaden skal være den væsentligste årsag til erhvervsevnetabet, og at efterfølgende begivenheder, såsom skadelidtes død relateret til de forudbestående lidelser, ikke kan ændre en korrekt truffet afgørelse.

[Tvivl om årsagssammenhæng](#)

U.2010.745H omhandlede A, som arbejdede som serviceassistent. A blev i 1998 udsat for en arbejdsulykke, idet han fik et strømstød på 380 volt gennem sine fingre. Forinden arbejdsulykken havde A fået konstateret mavesår og fastgroning at tarme, som begge var behandlet, endvidere fandt man at A havde morbus Scheuermann samt slidgigt. Efter arbejdsskaden udviklede A stivhed i højre arm og hånd, hovedpine, samt nakke- og rygsmærter, senere udviklede A også psykiske gener. Efterfølgende fik A tilkendt førtidspension. Ankestyrelsen vurderede at A's arbejdsophør med overvejende sandsynlighed skyldes andre årsager end arbejdsskaden, erhvervsevnetabet blev fastsat under 15 %.

I sagen udtalte Retslægeret, at: Retslægerådet har ikke fundet forudbestående lidelser, men degenerative forandringer i form af morbus Scheuermann, som kan have bidraget til den myogene smertereaktion.

Landsretten giver Ankestyrelsen medhold, og ligger i den forbindelse vægt på Retslægerådet udtalt om at, " 380 volt. (...) må betragtes som en alvorlig ulykke, som potentielt kan medføre akut skade på især hjertekarsystemet. (...) Det er meget sjældent, at der sker skader på nervesystemet, især når elektricitetsskaden ikke medfører synlig vævsskade", samt at Retslægerådet har udtalt, at "degenerative forandringer i form af morbus Scheuermann, som kan have bidraget til den myogene smertereaktion.". Endvidere henfører Landsretten til en speciallægeudtalelse.

En enig Højesteret kom frem til det modsatte resultat. Højesteret kom ikke nærmere ind på A's degenerative forandring, hvilket må fortolkes som, at dette ikke tillægges vægt, hvilket stemmer overens med de almindelige erstatningsretlige principper. Da denne forandring forinden skaden ikke havde vist sig, og der ikke var påvist, at den inden for rimelig tid vil vise sig som en skade, der ville påvirke A's erhvervsevne. Endvidere finder Højesteret ikke, at Ankestyrelsen har løftet bevisbyrden, med henvisning til Retslægerådets besvarelser, hvormed det skal lægges til grund, at A's samlede erhvervsevnetab er en følge af arbejdsskaden. Det var altså ikke tilstrækkeligt, at Retslægerådet havde udtalt at, "Det er meget sjældent, at der sker skader på nervesystemet, især ikke når elektricitetsskaden ikke medfører synlig vævsskade". At det er sjældent, at der sker skade, er ikke tilstrækkeligt for at løfte bevisbyrden, såfremt der ikke er andre beviser, der kan underbygge, at det er sjældent.

For Højesteret var der ikke supplerende spørgsmål til Retslægerådet, hvormed det bliver tydeligt, at det ofte afhænger af en fortolkning, hvordan bevisførelsen skal tolkes. Både Landsretten og Højesteret havde således adgang til de samme besvarelser fra Retslægerådet, men fremkom med to forskellige afgørelser. Dette er et eksempel på, hvor svært det kan være at løfte bevisbyrden efter formodningsreglen, hvilket kan være medvirkende til, de mange afgørelser for området.

Konklusion for udmåling

Det kan konkluderes, at da lovens nuværende §12, stk. 1 og 2 blev indsat, var de indsat som to forskellige bestemmelser, hvor nuværende § 12, stk. 1 havde til formål at afvige fra det erstatningsretlige princip om hovedårsagslæren for i stedet at kodificere det praksisgældende fordelingsprincip. Med U.1998.1627 H afveg man fra det oprindelige

formål med fordelingsprincippet, til at overgå til at afgørelserne blev i tråd med hovedårsagslæren. Praxis har medført en sammensmeltning af de to bestemmelser til, at man nu ser dem som én samlet bestemmelse.

Det kan konkluderes, at domstolen i stor stil lægger vægt på den medicinske årsagssammenhæng. Dette ses i forbindelse med, at Retslægerådets udtalelser, ofte bliver lagt til grund ved afgørelser om fradrag af forudbestående lidelser i forbindelse med udmålingen af fysiske arbejdsskader.

Det kan konkluderes, at loven lever op til dens formål, hvorved der skal ydes erstatning og godtgørelse ved anerkendt arbejdsskade, hvilket sker såfremt bevisbyrden for den forudbestående lidelse også sker ved arbejdsskader, hvor der har været forudbestående lidelser

Disse elementer tillægges vægt i forbindelse med udmåling af arbejdsskader med forudbestående lidelser:

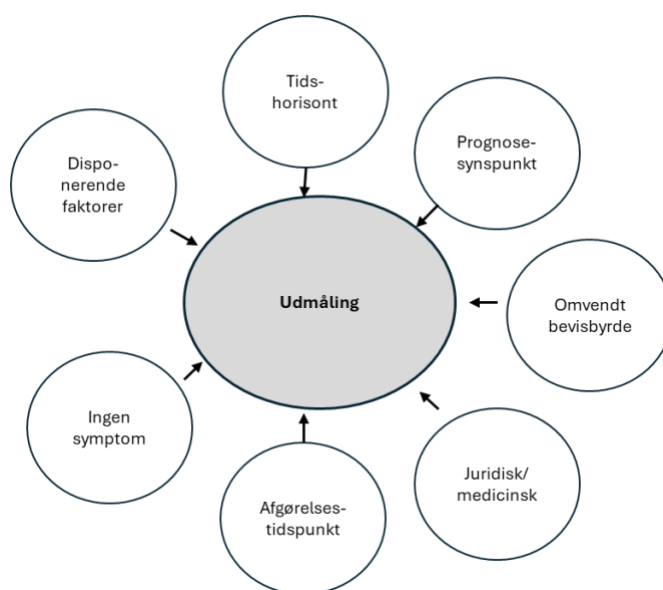
- **Disponerende faktorer** f.eks. gigtsygdomme er latente og skal ikke forveksles med en forudbestående lidelse, og skal ikke have konsekvenser for sagen medmindre de udløser skaden.
- **Tidshorisont:** Nogle forudbestående lidelser vil af sig selv over tid udløse en kronisk skade, men disse skal ikke have konsekvenser for skadelidte, såfremt lidelsen ikke havde begrænsninger på tidspunktet for arbejdsskaden
- **Prognosesynspunkt.** Lægesagkyndig bedømmelse, der påpeger en nærliggende risiko for, at den forudbestående lidelse uafhængigt af arbejdsskaden vil medføre væsentlig helbredsforringelse.
- **Omvendt bevisbyrde.** Det skal bevises at der ikke er årsagssammenhæng mellem den aktuelle arbejdsskade og skadelidtes tab, som skal godtgøres med overvejende sandsynlighed (mere end 50%)
- **Ingen symptom:** Når den skadelidte har en forudbestående lidelse, kan fradrag kun ske, såfremt lidelsen allerede har vist sig at begrænse den skadelidtes arbejdsevne, eller ville have gjort det omkring nogenlunde samme tidspunkt som ulykken indtraf.

- **Afgørelsestidspunkt:** Vurderingen af erhvervsevnetab i arbejdsskadesager skal baseres på de forhold og oplysninger, der foreligger på afgørelsestidspunktet.
- **Juridisk/medicinsk:** Årsagsforbindelse kan både angå en juridisk, medicinsk, logisk eller et helt andet indhold, hvilke vil være situationsbestemt, alt efter sammenhængende i sagens faktisk forhold

Dermed konkluderes det, at der er 7 elementer, som tillægges værdi i forbindelse med udmåling af arbejdsskader med forudbestående lidelser

Derudover bemærkes det, at fradrag for forudbestående lidelser, kun kan nedsættes, hvis de har haft en dokumenteret og symptomgivende effekt før arbejdsskaden.

Denne systematiske sammenhæng kan illustreres via denne model:

5) Konklusion

Det kan konkluderes, at "forudbestående lidelser" er et bredt begreb, der behandles i flere kontekster, herunder retslitteraturen, lovforarbejder og Ankestyrelsens praksis. Begrebet er ikke nødvendigvis entydigt og omtales på forskellige måder afhængigt af sammenhængen. Det er derfor relevant, at der udarbejdes en klar begrebsdefinition, når man skriver om eller arbejder med forudbestående lidelser for at skabe sammenhæng i de mange forskellige anvendte begreber for området.

Der foreligger betydelig retspraksis på området for forudbestående lidelser, hvilket vidner om, at det kan være udfordrende at finde ét entydigt retligt svar, dette kan måske begrundes med menneskers og skaders mange variationer. Generelt ses der en stor mængde praksis i forbindelse med anerkendelse og udmåling, men særligt udmålingsspørgsmålet giver anledning til mange domme. For begge områder gælder det, at der er en lang række Højesteretsdomme.

Det kan konkluderes, at Retslægerådet spiller en central rolle i vurderingen af arbejdsskader, når sager involverer forudbestående lidelser. Retslægerådet fungerer som en uvildig instans, der bistår med en medicinsk vurdering af årsagssammenhængen. I relation til anerkendelse har Retslægerådets udtalelser ofte stor vægt, da de bidrager til at afklare, om skaden kan tilskrives arbejdets karakter eller forhold. Når det gælder udmåling, bidrager rådet med at vurdere, i hvilken grad den forudbestående lidelse har påvirket skadens omfang og dermed den samlede erstatning. Retslægerådets vurderinger viser sig ofte at være afgørende, og det kan have store konsekvenser, når Retslægerådet ikke er tydelige i sine udtalelser.

Det kan konkluderes, at det er afgørende at sondre mellem anerkendelse og udmåling af forudbestående lidelser, da nærværende speciale har belyst, at de to områder har hver deres årsagsvurdering. På baggrund af analysen fremgår det, at anerkendelse og udmåling af arbejdsskader i forbindelse med forudbestående lidelser er præget af en række centrale men også forskellige elementer.

Det konkluderes også at lovændringen i 2020 har medført en stigning i antal afgørelser, der udmønter sig i anerkendelse, da 77% af afgørelserne i 2021-2023 faldt ud til fordel for skadelidte, og lovens formål dermed i stigende grad er opfyldt

Princippet i U.1998.1627H er fortsat gældende, og forudbestående lidelser, der ikke forinden har påvirket skadelidtes arbejdsevne, tillægges betydning ved udmålingen af erstatningen.

For at definere hvilke elementer, der tillægges vægt i forbindelse med anerkendelse og udmåling af arbejdsskader i forbindelse med en forudbestående lidelse, opdeles spørgsmålet i anerkendelse og udmåling

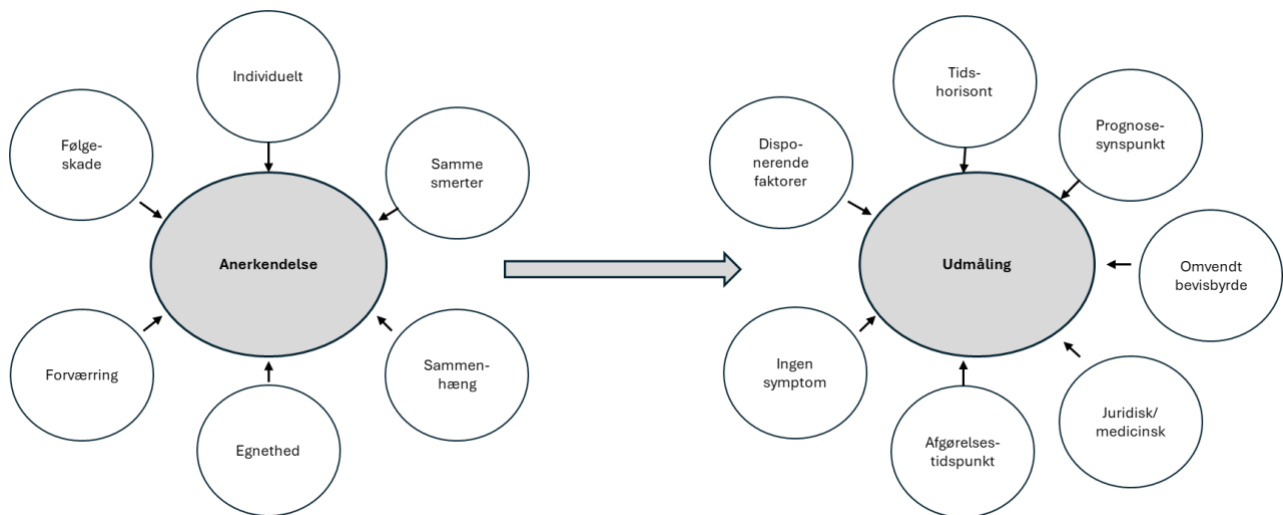
Det konkluderes, at de 6 elementer i relation til anerkendelsesspørgsmålet skal være opfyldt. Individuelt, Samme smerter, Sammenhæng, Egnethed, Forværring, Følgeskade

Det konkluderes, at de 7 elementer i relation til udmålingsspørgsmålet skal være opfyldt. Disponerende faktorer, Tidshorisont, Prognosesynspunkt, Omvendt bevisbyrde, Ingen symptom, Afgørelsestidspunkt, Juridisk/medicinsk

Den samlede konklusion er, at hver af disse 13 elementer tillægges vægt i forbindelse med anerkendelse og udmåling af arbejdsskader i forbindelse med en forudbestående lidelse.

Nærværende speciale har ligeledes haft til formål at identificere en model for, hvilke elementer der skal inddrages ved henholdsvis anerkendelse og udmåling af forudbestående lidelser. Det kan konkluderes, at specialet har opfyldt sin problemformulering ved at skabe en systematisk sammenhæng, der illustreres gennem denne model:

Model for anerkendelse og udmåling af forudbestående lidelser:

Litteraturliste

Love og lovforslag

- Lov af den 7. januar 1898 om Arbejderes Forsikring mod Følger af Ulykkestilfælde i visse Virksomheder
- Lov nr. 183 af 20. maj 1933 om forsikring mod følger af ulykkestilfælde (ulykkesforsikringsloven)
- Bemærkninger til lovforslaget, til § 1. Til nr. 1, jf. Forslag til Lov om ændring i lov om forsikring mod følger af ulykkestilfælde. Fremsat den 4. marts 1964 af socialministeren
- Lov nr. 272 af 26. maj 1976
- Forslag til Lov om arbejdsskadeforsikring. Fremsat den 14. oktober 1977 af socialministeren.
- Lov nr. 79 af 8. marts 1978, lov om arbejdsskadeforsikring
- L 1992-05-20 nr. 390 Arbejdsskadeforsikringsloven
- Lovbekendtgørelse nr. 943 af 16. oktober 2000, om sikring mod følger af arbejdsskader § 9 nr. 1-4
- Lov 2003-06-10 nr. 422 om arbejdsskadesikring
- Lov nr 497 af den 6.6.2007
- Lovforslag L23
- Lovforslag L168
- Lovforslag L211
- Lovforslag L216
- Lovforslag L914

Betænkninger

- Betænkning 1418/2002, om arbejdsskadesikring – udvidelse af ulykkesbegrebet og mulig finansiering
- Betænkning 1402/2001, om arbejdsskadesikring – skadebegreberne - administration og styring

Retspraksis

Ugeskrift for retsvæsen

- U.1998.1627H
- U.2003.873H
- U.2004.1450H
- U.2010.168H
- U.2010.745H
- U.2011.481H
- U.2011.1341H
- U2013.1689Ø
- U.2014.452H
- U.2016.1149H
- U2017.516H
- U.2017.531H
- U2017.1644Ø
- U.2024.257H

- U.2024.249H

Forsikrings og erstatningsretlig domssamling

- FED1994.1047
- FED2002.2610Ø
- FED2007.288V
- FED2008.136V

Ankestyrelsens principafgørelse

- Ankestyrelsens principafgørelse 36-14
- Ankestyrelsens principafgørelse 3317
- Ankestyrelsens principmeddelelse 14-20 om arbejdsskade - erhvervsevnetab - fleksjob - midlertidig afgørelse
- Ankestyrelsens principmeddelelse 39-23 om Varigt mén -Fravigelse af méntabellen - Multiple skader – Tillæg
- Ankestyrelsens Principafgørelse 4-16
- Ankestyrelsens Principafgørelse 25-21
- Ankestyrelsens Principafgørelse 173-11
- Ankestyrelsens Principafgørelse 75-19

Faglitteratur

- Eyben, Bo Von, Personskadeserstatning, 1. udgave, Karnov Group Denmark A/S, 2018 – (Eyben, Bo Von, Personskadeserstatning)
- Eyben, Bo Von og Isager, Helle, Lærebog i erstatningsret, 10. udgave, Djøf forlag, 2024 - (Eyben, Bo Von og Isager, Helle, Lærebog i erstatningsret)
- Kielberg, Mikael, Arbejdsskadesikringsloven, 6. kommenterede udgave, Karnov Group Denmark A/S, 2016 - (Kielberg, Mikael, Arbejdsskadesikringsloven 6. udgave)
- Kielberg, Mikael, Arbejdsskadesikringsloven, 7. kommenterede udgave, Karnov Group Denmark A/S, 2021 - (Kielberg, Mikael, Arbejdsskadesikringsloven, 7. udgave)
- Ehlers, Andreas Bloch, Kausalitet i personskadeerstatningsretten, 1. udgave, Karnov Group Denmark A/S, 2017 - (Ehlers, Andreas Bloch, Kausalitet i personskadeerstatningsretten)
- Haug, Martin og Schwarz, Finn, Ansvar for arbejdsskader – det fysiske og psykiske arbejdsmiljø, 3. udgave, Karnov Group Denmark A/S, 2021 - (Haug, Martin og Schwarz, Finn, Ansvar for arbejdsskader)
- Munk-Hansen, Carsten, Den juridiske løsning, 2. udgave, Djøf forlag, 2021 - (Munk-Hansen, Carsten, Den juridiske løsning)
- Evald, Jens, Juridisk teori, metode og videnskab, 3 udgave, Djøf forlag, 2024 - (Evald, Jens, Juridisk teori, metode og videnskab)
- Munk-Hansen, Carsten, Retsvidenskabsteori, 3. udgave, Djøf forlag, 2022 - (Munk-Hansen, Carsten, Retsvidenskabsteori)
- Hamer, Carina Risvig og Schaumburg-Müller, Sten, Juraens verden, 2. udgave, Djøf forlag, 2020 - (Hamer, Carina Risvig og Schaumburg-Müller, Sten, Juraens verden)

Artikler

- Folketingets Ombudsmands beretning for året 1992
- U.2024.257

- U.2011B.173
- U 1993.226
- SM-Meddelelse 4-99
- TfR 1907
- Embedsmandsbakterien' i socialpolitikken, en studie i arbejderforsikringsrådets forvaltning 1898-1916, af Lars Schädler Andersen
- Nyt fra Ankestyrelsen – domme om erstatning for arbejdsskader – af specialkonsulent Peter Korsgaard, 1999

Øvrige kilder

- Beskæftigede (RAS) - Danmarks Statistik
- Ordnet.dk for lidelse se: https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=lidelse&tab=for_
- Ordnet.dk for sygdom se: <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=sygdom>
- <https://www.aes.dk/om-arbejdsmarkedets-erhvervssikring/temaer/arbejdsskadelovens-historie>
- PRESSEMEDDELELSE / 25-01-2024, <https://bm.dk/nyheder/pressemeddelelser/2024/01/ny-ekspertgruppe-skal-forebygge-alvorlige-arbejdsulykker>
- Søg selv i vores statistik | AES.dk,
- Méntabel, Vejledning 2017-02-03 nr. 9086
- <https://ast.dk/filer/nyheder/notat-om-hrd-09-11-2016.pdf>

Bilag 1: Antal arbejdsskader i årene 2017-2023

	Anerkendt	Afvist	Total	Anerkendt%
2017	12.972	8.727	21.699	59,8%
2018	10.839	6.200	17.039	63,6%
2019	11.608	5.603	17.211	67,4%
Total	35.419	20.530	55.949	63,3%
2020	15.214	5.507	20.721	73,4%
2021	16.325	4.534	20.859	78,3%
2022	10.332	3.175	13.507	76,5%
2023	18.272	5.637	23.909	76,4%
Total	44.929	13.346	58.275	77,1%

Antal anslag

Ordoptælling

Statistik:

Sider	75
Ord	20.321
Tegn (uden mellemrum)	120.254
Tegn (med mellemrum)	140.468
Afsnit	376
Linjer	2.145

☐ Medtag fodnoter og slutnoter

Luk